

Да ли се савремени човек осећа добро?

Ако занемаримо да је ово можда и реторичко питање, да бисмо добили потпун одговор на њега, ваљало би да урадимо опсежно истраживање. Али, прво би требало утврдити шта појам „добро“ значи. Оно што је добро за једног човека, за другог није, а може бити и смртоносно, рецимо, када би Ескимима и људи са екватора заменили место становања, а пошли по навици у својој одећи. Неко други би требало, здравља ради, да се што више креће, док неко трећи, исто здравља ради, треба да мирује. Не постоји ни добар лек за све људе, јер једног човека може ослободити болести, другог убити ако је алергичан на њега. Неки се осећају добро кад се пољубе, други кад додирују носеве. Неко се осећа добро близу великих вода, други на последњем спрату огромних зграда.

Може ли човек увек да бира оно што воли, па да се добро осећа? У принципу увек може, у пракси - ретко кад, често и само зато што не верује да може. Како повезати принципе и праксу? Може ли то? Може. Само прво треба да се утврди шта је универзално добро, јер то је најмањи заједнички садржалац за сва различита добра. Шта је то оно „добро“ које ће сваком човеку пријати. Пријати...? Није права реч. Чинити га срећним? Хм. Злотвора зло чини срећним. Не, срећа је превртљива реч. Постоји један израз који означава осећање веће од среће. Нисте знали да постоји такво осећање!? Веће и лепше од среће?! Да, да, постоји. То је **блаженство**. Блаженство је узвишеније осећање, јер представља скуп добара: мир, љубав, правду, истину, здравље, лепоту, задовољство, захвалност, речју, потпуну испуњеност добрим. Патријарх Павле је рекао: „Срећа је ствар овога света, али није у нашим рукама. Блаженство је, напротив, у нашим рукама. Каква је срећа бити сиромашан или у затвору? А блажен може бити и сиромашан, и у затвору, па чак и прогоњен“.

Човеку осећање блаженства природно припада. Ех, припада. Како, питате се? За разлику од среће, која је неухватљива и својеглава, блаженство се задобија. Оно се задобија одређеним радњама (чињењем) и одређеним уздржавањима (нечињењем). Те радње и уздржавања су корекције нашег понашања у односу на Апсолутно Добро. И што је најлепше, постоје правила за приближавање Апсолутном Добру. Што смо ближи, то се наш комплетан духовни, ментални, емотивни и физички живот све више и више испуњава Добром. И не мора споља да се види. Природно, јер се људски микрокосмос налази унутра. Данашњи човек, нажалост, није оспособио вид за сагледавање нутрине, ни своје, ни туђе. Да би се сагледала целина, потребан је и „духовни вид“ за оно „унутра“. Он се буди и оштри на одређен начин. О том начину је реч у овој књизи. Да. Па, ова књига се онда могла звати и „Буђење унутрашњег вида“? Могла је, али ми имамо нашу терминологију, па ћемо се њома надаље служити да објаснимо значење онога што већ познајемо по спољашњој манифестацији.

Дакле, да би се оснажио тај унутрашњи увид, како би се препознавали путокази до доброг осећања, потребно је на почетку сагледати целу дестинацију и направити сопствени итинерер. Полазна тачка је - наше садашње стање, а циљ је - блажено стање. Правила су дата у законима о животном саобраћају. Да ли је ово вулгарна симплификација? Не! Да не да Бог. Само се духовној беби прво мора рећи „Гууу“. Не може одмах сарма :).

Значи, постоје правилници за понашање који доводе до потпуног задовољства. „Потпуно“ ћемо тумачити као „цело“, „целовито“. Та правила припадају универзалним законима. Универзалне законе не може дати човек, јер, рекосмо, оно што је за неког добро, за другог није. Не даје ни Универзум, јер је универзум, по дефиницији, бесконачно пространство које нас окружује и као такво безлично је, дакле - неинтелигентно. Ко онда може дати универзалне законе? Па, нека незамисливо вееелика интелигенција. (Јој, ваљда се неће наљутити што је тако називам?) Да ли постоји тако нешто? Наравно! То је тако силна свест да је створила и сам Универзум. Дакле, већа је од Универзума. Јача је. У свему се налази и, што је најважније, воли нас. У свим народима света та креативна сила назива се речју Бог, која, наравно, на сваком језику другачије звучи. Негирати силу над силама, значи негирати и своју сопствену свест, јер део те силе је и у нама.

Свако од нас би можда и знао шта му конкретно смета да се осећа добро, или шта га угрожава, али ретко ко може сам да изађе из сопствене рђаве ситуације. Мало ко, је л` да? То „лоше“ може да му буде у кући, селу, граду, држави, свету. Притом, један човек у свеопштој патњи, у отуђеном свету, никоме заиста не представља ништа. А кад дотле дође, онда је „сасвим нормално“ што нема ко ни да му помогне. Разни стручњаци ће, гледајући кроз сопствену интелектуалну призму, видети узроке зла у оној области која је њему блиска. А кад би се саставио тим стручњака, врло је вероватно да би њихови извештаји били равни доживљају слепаца који описују слона, од којих један пипа кљову, други уши, трећи сурлу, четврти реп и, сасвим природно, кажу „Слон је исто што и део који сам опипао“. Да ли се узрок проблема може наћи у једном једином феномену, који би назначила једна група стручњака? Не. Фали целовита слика, већа. А њу не може дефинисати ни гешталт терапија, која се бави сагледавањем шире слике нечије патње. Није довољно широка. Наша, људска мерила уопште нису довољно широка. Нарочито нису висока.

Људска мерила су најбоље нацртана у стрипу о страшном Хогару. Овако иде. Пита Хогар Едија (оног мршавог научника) шта то ради. Еди стоји пред једном каменом коцком и клеше је. Одговара: „Правим апарат за мерење висине“. То је прва сличица. На другој је избушена коцка тако да има коцкасту рупу у средини. На трећој покушава огромног Хогара да

угура унутра. На четвртој исто, и тако га угурава до осме сличице. На деветој, Хогар је склупчан у рупи у камену, с главом између колена и стопалима на „плафону“, а Еди, скроз задовољан, каже: „Тачно си висок 62 цм“ :). Е, ми смо као Еди. Немамо ширину, па смо сузбили и осећај за висину. И потпуно обрнуто: немамо висину, па немамо ни ширину. Ми хоћемо нашим умом да спознамо - све. Не може. Фале димензије. Фали вертикала. Вертикала ка Богу и хоризонтала са људима. То је наш крст - Бог горе, род око нас, лево и десно.

Ова вертикала није баш вертикална, јер духовност прожима све димензије. Али чак и да је замислимо као вертикалу, она се, метафорично речено, не простире само од Земље до Неба, него иде у најцрње, или у најсветлије, дубине људске душе. Духовне ширине и висине простора су унутар човека. Од њега самог зависи да ли ће хтети да има већу светлост, или веће црнило. Ако хоће да иде према светлости, човек може да изабере разне медицинске, психолошке, социјалне, уопште, научне или уметничке технике, које му се нуде за лакши ход кроз живот. Но, како бити целовит, како се ис-целити, говоре религије свих конфесија на различите начине, свака на свој. Најцеловитији системи приступа универзалним законима по којима ће човеку да буде боље, налазе се у верским учењима. Да ли сте то знали? Сваком човеку је Бог дао начин да спозна своју и туђу веру. Није наше да те концепте процењујемо. Наше је да, за почетак, упознамо димензије који је нама Бог дао. У мери које нам је дао.

***

Да ли постоје правила за живот?

Невоља савременог света се налази у незнању да постоје Божји закони, који су већи, шири и потпунији од оног што називамо „универзалним законима“. Појам „Универзални закони“ се везује за будизам, а Божји закон је дат тек кад је људски дух постао спреман и способан да прихвати пуну истину. И однос човечанства према Богу има свој историјски развитак. Божјим законима се, као и свим законима, уређују односи у свим областима живота. Њима се правила понашања претварају у норме, које су обавезујуће. Људским законима, који се доносе у највишем законодавном телу сваке земље, регулишу се односи у друштву у тој држави. Ти закони имају ограничења простором (територијом) и временом. Божје законе дао је Бог као вечити и безгранични образац односа Бога и човека. Мало слободнији на речи савремени људи назвали би Божје законе - стандардима. Стандард, по, дефиницији, и јесте мерило за поређење које се користи у процењивању успешности извођења, вредновању квалитета неког дела или пожељног понашања. Али, била би то вулгарна симплификација, јер Божји закон су основа на којој се одвија живот.

Постоје таква два закона, Стари и Нови.

Стари Закон садржи десет заповести, Нови две.

Пошто ћемо прво разматрати Стари Божји закон, одмах ћемо на почетку питати - која је његова сврха?

1) Бог је дао Закон људима да их заштити од самоуништења. Игноришући овај закон, или уопште не познавајући правила изнета у њему, **човек престаје да прави разлику између добра и зла.** То је суштина Закона! Закон открива Божју вољу човеку, која никад није ништа друго до жеља најјаче могуће силе да, малом, слабом, исцрпљеном човеку, буде добро. Тек кад упознамо овај закон, можемо да схватимо шта Бог очекује од нас, какво би наше понашање требало да буде, која правила живота треба поштовати да нам живот буде благословен, да има смисла, да будемо задовољни, испуњени, целовити, заиста Божји. Касније ћемо објаснити шта то значи и како конкретно то треба да изгледа у свакодневном животу. Цела ова књига томе служи.

***

Када настају проблеми?

Проблеми настају кад се вољно или невољно, речју, делом или мишљу прекрше закони Божји. Зашто то изазива проблеме? Зато што је у њима изнета Божја воља да нам буде добро. Грех није ништа друго него кршење Божје воље да човеку буде добро. (Кад кажемо „Божја воља“, то истовремено подразумева управо овај наставак „да човеку буде добро“. Заиста, Бог нема другу вољу, сем да нама буде добро, веровали ми у то или не. Бог не кажњава. Бог не кажњава - никад! Сами се казнимо када се одвојимо од Њега, од највеће добре силе).

***

Ево како то изгледа у животу. Лично пробала.

Ишла сам у Грчку, у Аспровалту, у манастир Света Лидија, да напишем репортажу за један часопис који је тек требало да изађе. Пре него што сам пошла, покојни отац Митрофан Хиландарац ми је рекао да обавезно у Солуну свратим у Хиландарску кућу у којој сестринство из Аспровалте држи књижару, па ће ме већ неко превести колима тих 80 км, колико има до манастира. Он је унапред јавио да ћу доћи и захвалио се и сестринству и Богу што ми је то омогућено. И кренем ти ја. Помолим се и кренем.

Када сам дошла у Солун, прво налетим на неке тањире, (ау, много лепи!) купим их и са свим тим тањирима кренем кроз Солун да нађем нашу Хиландарску кућу. Покојни отац Митрофан ми је лепо дао број телефона манастира у Аспровалти, у случају да од наших никога не буде у хиландарској мисији, да се јавим сестрама у манастиру, чекају ме... Разговарао је са оцем Теофилом, њиховим духовником, све је уредио.

У Хиландарској кући није било никога од Хиландараца. Тако се потрефило. Позовем телефоном манастир у Аспровалти, јави се сестра на грчком језику, ја се збуним, питам да ли говори енглески, она каже „охи”. Руски? Охи. И шта да радим, кажем „опростите” на том енглеском језику који та моја сестра у Христу није говорила, спустим слушалицу и налево круг, назад кроз цео Солун, на аутобус за Аспровалту. Са све тањирима, наравно, као да нисам могла да их купим у повратку за Београд. Ма какви тањире, цео сервис сам вукла, као да би ми побегао да сам оставила куповину за касније. И шољице за кафу, опростите на искрености. И са свим тим два пута кроз Солун, цео целцијати. А Солун није мала варош. Још са оним тањирима, људи моји, дужи је био него што јесте! Спустила се киша, да те Бог сачува, таква да је ни стари Грци не памте. Наравно да нисам имала кишобран, а не знам ни у којој бих га руци држала. Јој, Солун велики! Скроз онако уз обалу. А ја с тањирима. Са целим сервисом. Плус моје ствари. Пошла да правим репортажу. Женска посла. Ал` стигнем.

У Аспровалти, монахиња Георгија, сестра која је говорила српски, понуди ми да седнем, а да устане једна друга сестра. Ја то одбијем из пристојности, јер је сестра, која је седела, била старија од мене.

- Видиш какве су ти ноге. Отекле су ти. Седи - каже сестра Георгија. Бог да буде милостив њеној души свагда.

- Ма, то није ништа. То је само Бог хтео да видим Солун. Ионако га увек протрчим. Никад нисам видела град као овог пута - насмешила сам се.

- Не, нема то никакве везе са Богом. Зашто би Бог хтео да теби отекну ноге? Зашто бисмо ми волели Бога који кажњава? Бог је љубав. Он нас воли. Ми грешимо и одвајамо се од Бога. Да си телефонирала поново, опет би ти се јавила сестра Софија. Она говори бугарски, али разуме и српски, све би било у реду. Али ти ниси звала поново. Договорили смо се да зовеш. Ти си наш гост. - насмејала се тако да сам негде у себи рекла да ћу једног дана написати књигу о сестрама из Свете Лидије, ако Бог да. Људи, оне су чудо! „Илустрација Јеванђеља“, рекао је покојни отац Митрофан Хиландарац за њих.

Ово сам морала да напишем сада да бих рекла како сам сазнала да Бог не жели да нас било шта боли. Он нама само допушта оно што ми желимо. Док не претерамо. Ми не телефонирамо, него пешке вучемо судове кроз цео Солун. То смо ми, сви ми. И после нас боле ноге, па нам је Бог крив, неправедан и немилостив. Или имамо рак, или нам страда дете. И само привидно нам се чини да је све без узрока и повода. А није. И онда се молимо да се не деси оно што мора да се деси, јер смо све урадили да тако буде. Ми се одвајамо од Бога, а не Он од нас!

***

Божји закон нема принуду, можеш да радиш шта год хоћеш. Има само последицу, узвишену или трагичну. И њу сам човек бира. Само је питање, да ли би човек изабрао страдање, да зна да ће пострадали? Лепо се каже: „Да човек зна где ће да падне, он би сео“. Дакле, пострадаће сто посто ако не познаје Закон који му је Бог дао да му буде добро. Ово је исто као кад не бисмо знали да негде постоји висок напон. Пише, али ми не читамо. Зар нам је потребна санкција кад погинемо? Ваљда је то највећа санкција за живота. Највећа трагедија, пак, за цело наше постојање је - заробљена душа у аду.

***

Кад душе дођу на процену, ту не постоји „Нисам знао/ла“. Били смо дужни да знамо. Не постоји ни у световном правосудју да нећеш одговарати за кршење закона зато што га ниси знао/ла (*ignorantia legis poset* - непознавање закона шкоди, тј. не оправдава те). То је тако, а посебно код Божјег закона, јер непознавање тог закона штети пре свега ономе кога тај закон треба да штити. Нама иде у корист да знамо где је висок напон, да не бисмо погинули. Правосудни системи се само уподобљавају Божјем Закону у мери познавања Закона Божјег. Неко ко не зна за Божје законе, световним законима ће дозвољавати и оно што је штетно. Има ли таквих? Их! Онолико!). Зато је Патријарх Павле рекао: „Морал је изнад закона“.

***

Мислим да је сад време да се шире објасни појам - **страх Божји**. Највећи степен човекове љубави је тзв. „страх Божји“. Страх Божји није страх од Бога. То је страх да се не удаљимо од Бога тако што нећемо поштовати Његове начине да нам буде добро. Што бисмо се ми плашили Бога који нас толико воли, који нам прашта, помаже, диже, шаље помоћ на разне начине? Бог не кажњава. Реченица „Гледа онај одозго“ (па ће да казни неког другог) је злурада. И као таква опасна. Једном је Патријарх Павле рекао једном аутору који је био покраден, те је од његова рукописа неко други згрнуо много пара, мислим, била је то светска крађа, ако ћемо поштено...: „Значи - здипио...“ - тако је баш рекао Патријарх :) - „И сад мисли да ко зна где трчи, а он трчи у провалију и ми му уопште не можемо помоћи. А можда је Бог Вама - каже покраденом аутору - дао да сејете и да никад не уберете плода. То Вам је као кад дођете на њиву и видите да Вам је кукуруз мали, никакав. А комшијин велики, клипови велики, све богато родило. Код Вас нема ништа. Све сте урадили како треба: поорали, подрљали, посејали и - нема ништа. Можете ли Ви узети пинцету (да, да, тако каже :) и њом вући листић кукуруза да буде већи? Не можете га повећати. Бог даје живот, даје раст, не ми. Ми можемо само да откинемо

лист. Шта можемо урадити? Ништа. Важно је да смо до тада све урадили како треба“. Аутор је искрено рекао: „Али ја не знам да ли је све урађено како треба!“. „Ооох“ - рекао је наш Патријарх - „То Вам је питање за цео живот. Јесам ли могао боље...? Често се то питамо. Знате, понекад сањам да сам у богословији у Сарајеву, на испиту и ништа не знам. То значи да се подсвесно питам „Павле, Павле, знаш ли ти шта радиш“? То, да ли смо могли боље, то је велико питање. Не можемо увек имати одговор на њега, али можемо имати мирну савест. Ако смо све урадили како треба, остало није наша брига. Шта ће Бог допустити, не можемо знати. Али, Он очекује од нас да посејемо и све порадимо што је до нас. Остало је Његово. Можда Вам је спремио већу плату. Можда хоће да не уберете плода свог рада овде. Ми то не можемо знати“. Како знам да је ово рекао Патријарх? Па била сам ту :).

***

Значи, о чему треба да бринемо, ако већ треба да имамо поверења у Бога? Ни о чему. „Претерана брига је исто што и небрига“, говорио је наш Патријарх. Ту реч треба да заменимо речју „старање“. О чему треба да се старамо? О мирној савести. А она је истински мирна само када поштује Божју вољу (како беше наставак? „Да нам буде добро“, да). Богу није неопходно да поштујемо правила која нам је дао у Свом Закону, него је потребно нама. Нама треба табла на којој пише „високи напон“ да не бисмо погинули. А да ли ћемо да је уважимо, то је наш избор.

У селу код мог деде по мајци, испод Дивчибара, била је једна ливада коју су звали Сланци. Ту се напасала стока. Кажу да лепше ливаде нигде није било. Али у дну ливаде било је живо блато. Ту се једном утопио ујаков коњ. Нису ми давали да идем тамо, ко ће још и мене да чува. Ни дан данас нисам на тој ливади била. Знам где је, иде се путем поред ње, али нисам ногом крочила на њу. Не што се плашим, него немам посла тамо. А да идем к`о гуска у маглу у то живо блато, да га истражујем, шта ми то треба? Увек сам имала поверење у моје тетке да знају зашто ми тамо не дају - тамо јесте реално било опасно. Забрањено ми је било да кршим одређене наредбе, јер је то опасно! Ра-зумем! Нема шта да испитујем. Па, нисам ујаков коњ.

***

Сведочим:

Једно веће село, с много гастарбајтера и кич-кућа, које су мале и мизерне копије двораца, ове године је задесио пљусак, страшан и дуготрајан. Сви домови су били поплавлени, јер је народ затрпао канале испред својих кућа. Ваљда да им буде лепо, равно, шта ли? Холанђанин ово не би могао да верује, јер ко је толико луд да у равници затрпава

одводне канале...?! После кише и поплаве, која је однела два живота, окопали су велике канале око села. Зашто после кише, што не пре кише, да их човек пита? Но, то није била једина невоља мештана. Гром је ударио у дрво у црквеној порти. Свештеник те парохије се обесио. А онда је ударила таква суша, да је било тужно гледати спржену летину. Браон дршке сунцокрета још су и држале главе пуне семена, али кукуруз...! Кукуруза нема ни за лек. А дали паре и за семе, и за ђубрива, толико радили и - ништа. Све за месец-два!

Њима не вреди да кажете „Ало, бре, људи! Како можете да не идете у Цркву?!“, они не знају да су све ово биле Божје опомене, јер - не знају за Бога. Уопште не знају. Заиста не знају. Не правдам их, просто не знају. Стварно. Они су слепи за ту димензију живота. Као што слеп човек не зна каква је бордо боја. И не вреди да објашњавате. Као да их је неко омађијао. А намучени, намучени, намучени. Исцрпљени до краја. Страшно је кад нико не види да им демончина седи на сред насеља, да се закметио, да има хиљаде помоћника за сваки дом, за сваку собу, за сваку особу, за сваки буџак и сваку ситуацију. Кад уђете у такво место, ви имате осећај језовитости. И гледате испијене људе. Одвојене од свега и свакога.

***

Неверје. То је кад човек признаје да Бог постоји, али му одриче присуство у свакој секунди људског живота, одриче му, како се то каже, промисао. Руку на срце, управо је неверје данас најчешћи приступ хришћанству - признајемо постојање Бога, али не верујмо да је он присутан у нашем свакодневном животу. Основна одлика неверја је да се човек не мрда даље од традиционализма. Обавезно се обавља нека света радња, али без познавања њеног хришћанског смисла. На пример, родитељи крсте децу, али их никад не причесте. А дешава се и то да прота не уцрковљава дечаке. Родитељи, не само да не причешћују децу, него ни они сами не посте, нити се редовно моле, нити се причешћују, нити знају шта значи бити хришћанин. Важно им је да су крштени и да славе славу, често мрсну на постан дан. И још им је важно да „сврате“ у храм кад „осете потребу“. Или никад и не сврате. Кад их питаш да ли верују у Бога, они кажу „Да“, а кад их питаш да ли живе као хришћани, они не знају шта их питаш. Овим не негирамо њихова најдубља осећања према Богу, него причамо о свести о сталном Божјем присуству у нашем свакодневном животу.

Узрок томе је што такви, боље речно „данашњи“, православци не знају да се хришћанин постаје крштењем, али само *de jure*, а причешћивањем - *de facto*. Тек кад се човек причести, кад унесе у себе Христа, кад постане део Њега, Његове заједнице - човек постаје хришћанин. „Део“ се каже „част“ (чест) и следствено томе „причестити се“

значи „постати део“. Кад се каже за неког човека да је частан, то значи да се на њему препознаје, видљиво и несумњиво, да се влада по Божјим законима, зато што је он „част“, део, Божје заједнице, Цркве. Хришћанство је, дакле, начин живота. Ако човек мисли да је православац, а да живи како он хоће, не онако како драги Бог заповеда, не може се рећи да је безбожник, али јесте неверник. То двоје није исто, али су последице исте.

***

Црква је заједница крштених душа, оних који су сада живи и оних који су преминули и - Бога. То је живи организам. Сви су живи у Христу, па тако и покојници. Наше душе чине тело тог духовног организма, а глава је сам Господ. Црква је, да подвучемо још једном, Божја а не административна, или „невладина“, категорија.

***

У једном селу деца ми рекоше да иду на веронауку од првог разреда. Питам их да ли иду редовно на Литургије. Они кажу да не иду. „Па шта радите на веронауци?“, питам. „Цртамо“, повикаше у глас. „И знамо *Оче наш*“. „А шта толико цртате од првог разреда?“, питам уз осмех, не могу да се начудим. „Све из Библије“, повикаше деца, „И онда причамо о томе“. „Причате како је то било?“, питам. „Да, даа!“, заграјаше дечица. Они причају о Богу као да причају бајку :). Нико им није објаснио да је то сам живот. Свега их је шесторо у школи. Ударих се по челу и запитах изнутра: „Боже, зашто ти хоћеш да улубим чело?“. Договорили смо се да следеће године заједно будемо домаћини сеоске славе. Питали су прво родитеље. Родитељи били срећни - онолико! Баш били поносни. Ма, људи хоће да учествују у добру, само треба неко да их подстакне. Ко не воли добро и лепо? И праведно? Људи су добри у својој суштини. Какви добри - боголики. Али се испрљали. Умусавили се у међувремену.

***

Како можемо препознати неког ко је био злостављан или запостављан? То је важно да знамо, да се не огрешимо.

1. Поставља питања чак и када је одговор јасан

Ако сте икада били жртва злостављања, можете сумњати у себе стално, чак и онда кад знате да сте у праву. Због овога ћете, можда, поставити милион питања и када видите да су одговори сасвим очигледни. То је само потреба да будете сигурни. Будите сигурни да ће Бог увек учинити најбоље за све нас. У то никад не сумњајте. Сумњу, кад је све толико јасно, доноси ђаволак на врховима копотица, цак, цак, цак, и ви

морате поново да питате да ли је тачно оно што знате да је тачно. Који ће нам тај са копитицама? Само се прекрстимо, тај побегне и сумња буде избрисана. Кад се појави, поново се прекрстимо.

2. Стално се извињава

Жртве злостављања мисле да никад ништа не учине како треба и зато се стално извињавају. Или се стално склањају. То није оно куртоазно или искрено извињење за нешто погрешно. Ови се извињавају и кад су у праву. Позната ми је прича једне жене из цркве, која је много година после развода, свом бившем супругу подигла огледало да види какав је мучитељ. Пошто, као и сви верници има изграђен и рафинирани речник, њена софистицираност и отвореност су потпуно разградили лепу слику коју је до тад њен бивши супруг имао о себи. Сматрајући да је то било сурово, мада је било више него тачно а мање него што има да се каже, отишла је да се извини. Он јој је рекао: „Ти знаш да више ништа не може да буде међу нама“ и опет је понизио, јер она није то ни хтела. Ништа није хтео да разуме. Ова жена јесте била и злостављана и запостављана у детињству, и изабрала је мужа који ће то да настави. Срећом, дубок и искрен однос са Богом, помогао јој је да прекине самопонижавање. Кад човек изађе из те улоге жртве, макар само мало, он има потребу да се освети разобличавањем мучитеља, али, ако је имало хришћанин, он ће се молити за свог мучитеља. То је већ велики знак уклапања у Божје законе. Ретко је то, знам.

3. Погрешно виђење свега

Злостављан човек је депресиван. И као сви депресивни, и он никад не верује да је могуће да нешто буде добро, или бар боље. Увек се боји да ће се нешто лоше завршити, да неко неће доћи, да ће га неко изневерити, издати. Неверовање у срећан исход свега, то је тај песимизам који указује на одсуство хришћанског оптимизма који се једноставно на нашем језику кажа - нада. Овде је улога свештеника изузетно важна. Охрабривање, у тренутку кад се затражи помоћ, за ове људе је од изузетне важности за њихов даљи живот. Имам комшиницу коју је отац урнисао, све њих у кући. Кад се разболела, кад су јој нашли силне цисте на разним местима, отишла је у храм и свештеник је тако грдио за све и свашта, да више није хтела да уђе у ту цркву. Све је прота био у праву, али то се тад не ради. Ако је неко дошао пре операције тумора, не можеш да га грдиш на пасја уста што је пристао на абортус, пристала, у овом случају. Нека прво преживи, па ће се све полако доводити у ред. Да је само рекао да ће са операцијом да буде извађено све лоше из њене душе и тела, да је то крај једне фазе живота, нека то заврши, па ће заједно учити како се живи као нов човек, та жена би тог часа оздравила. Али Бог зна зашто ју је послао код строгог протe. Строгог? Па, добро. То је еуфемизам :).

4. Изгледају чврсто, а у ствари су преосетљиви

Током тешког детињства, човек научи како да буде чврст, јер мора да буде. У младости има врло бурне емоције и свашта погрешно поради, накупи се свакаквих пацки, због чега постане веома осетљив у одраслом узрасту. И онда се повлачи од свега. Нема комуникацију. Не уме с људима. Нема пријатеље, а има безброј познаника. Гледала сам, после Литургије, кад сви ђутуре одемо на кафу, какав преображај има човек, оцрковљен човек, кад му неко у поверењу открије да је био жртва у детињству. Прво занеми, а онда се распукне разумевање и љубав. И видиш како се та некадашња жртва поново интегрише у чврсту личност. Гледала сам то својим очима. Ту хришћанску љубав између тих људи, то тешко да може ишта да уздрма.

5. Тешко доносе одлуке

Ако нам неко у детињству стално говори да нисмо довољно добри, природно је да не верујемо да можемо било шта добро да урадимо, чак ни да изаберемо. То су сталне муке, па нам је лакше да кажемо „Свеједно ми је“, или „Изабери ти“. Проблем је већи ако не изаберемо да нам буде добро :). Располућен човек прилази правом себи **тек** кроз причешћивање. Бог даје снагу да будемо оно што јесмо. Као такви смо златно-светли. А и тада могу да буду успони и падови. Тада се дешава да се напаћени човек веже за свештеника и да кад тај оде, просто не буде више ту, жртва се поново враћа у осећај напуштености. Е, тад је важно везати се за Бога, а Бог ће већ послати другог проту према нашој мери. Али и ако дође неки потпуно залутали прота и то је добро. Одлично! То је знак да коначно имамо право да тражимо оно што је добро за наш напредак. Све је увек за нешто добро. Што каже Душан Радовић: „Ако не можете да нађете излаз из ове ситуације, промените ситуацију“. Покој му душе. Толико нам је значио.

6. Злостављана деца постају самодисциплиновани људи

Наука каже да злостављана деца постају људи-перфекционисти и да су веома дисциплиновани. Не бих се сложила с тим. Да су перфекционисти, то да. Јер то је природан одговор на родитеље или злостављаче који се понашају у смислу „Никад ме нећеш задовољити“. Могу да буду и дисциплиновани, јер су научили да морају да буду послушни, али то са дисциплином уопште није правило. Злостављано дете, и уопште незадовољено дете, дете чије су потребе биле запостављене, уме да буде јако недисциплиновано, јер нема у искуству да труд доноси задовољство. То исто важи и за размажену децу, али размажена деца хоће све најбоље по било коју цену, а злостављана неће ни кад им то припада. У ове спадају и она запостављана деца која пред крај школовања попусте у школи или чак напусте школовање. Она сама себе лишавају правог доброг, јер им је оно у детињству било ускраћено, и сматрају да њима само неуспех припада. Они, заправо, за друго и не знају. Њима не вреди говорити да имају право на успех, јер то не сагледавају. Њима једино вреди рећи да ће се добро десити упркос томе што изгледа немогуће. То може да каже свештеник, јер он

боље од неверујућег терапеута зна да је Богу све могуће. Треба само Богу да допустимо да нам помогне.

7. Осетљиви су на буку

Људи који су осетљиви на буку, сигурно су били грђени кад су били мали. Њих бука подсећа на повишени тон и застрашујућу вику оних који су их гајили. Злостављање деце увек иде уз насиље, а насиље уз вику која треба да уплаши, тако да свака бука код одраслог човека који је имао велику патњу у детињству, изазива потпуно исти осећај. Чак и кад је та бука везана за радост, као што је отварање шампањца на сопственој свадби. Знам жену која се плашила да пали светло, јер се бојала да ће да пукне сијалица. У позоришту је држала руке на ушима кад год би се на сцени појавио неко са пиштољем. Кад залаје пас иза ограда, одскочи пола метра од земље. Плашила се и паса. Свега. Само је била неустрашива када се бавила децом. Није презала ни од каквог ауторитета, ако је требало заштити дете, било које дете, било чије. Али се није везивала за ту децу, јер се није везивала ни за кога. Прошло је много деценија док свет није сазнао да је као мала била жртва насиља у кући. Реченица „Убићу те, само писни“ направила је од ње нему жену са страхом од јаког звука. А сва је била танана. На километар је препознавала дете-жртву. Једном је колега питао: „Јесте ли Ви видовити?“. „Не - одговорила је - само сам научена“. Да ли је икада постала срећна? Не. Да ја знам. Тамо где има страха, нема Бога. И обрнуто. Мислим, Бога има свуда, али ми Му не прилазимо, то сам хтела да кажем. Шта би ту помогло? Редовне молитве и плус молитве за злостављаче.

8. Злостављани људи су интровертни

Жртве злостављања се плаше дружења са људима, то смо рекли. Плаше се да не буду повређени и зато терају људе од себе на разне начине. Углавном су људима и досадни. Испразним људима, пардон. А за обожене, суптилне људе, они су неисцрпан и пребогат извор најтананијих емоција и бескрајних талената. И оданости. Патња оплемењује. Важно је да се сећања избаци из главе. За нас, посматраче са стране, јако је важно да будемо изузетно танани са овим људима. Са свим људима, јер никад не знамо ко какав крст носи...

9. Злостављани људи се увек понашају дефанзивно

Будући да су их људи злостављањем застрашили заувек, жртве које су имале језиво детињство доживљавају друге људе или као негативне, или као претњу. И повлаче се. Врло су повучени и интровертни. А ако је на видику неки успех, из истих стопа - побегну. Увек одустану. Међутим, кад такви људи проговоре у одбрану нечега, то се тресе небо и земља. Али то се ретко, или никада не догађа. Штета! Зло се зауставља одмах, у зачетку. Јер, ако се пусти, треба више снаге да се заустави, као и пропадање кола низбрдо. Природно, веће зло тражи већу снагу, коју човек, ни иначе по својој природи, нема. Тад се снага увећава увећаним молитвама. Исусова

молитва је највећа одбрана. С причешћивањем се и не примети како је дефанзиван човек постао громада. Бољитак увек прво приметите други. То и сами знате.

10. Имају проблем са везивањем

Како су навикли да буду одбачени од родитеља или старатеља, људи-жртве у детињству стално очекују да ће их и други људи оставити. Ако се то не догоди у одређеном року, они почну тако несносно да се понашају да би се сепарација што пре догодила. Ако и тада неко остане са њима, они буду ти који напусте. То је страшно кад се догађа између супружника, а да онај који није био злостављан у детињству не зна за патњу свог супружника. Обично не зна, јер се о мучењу, као по правилу, скоро никад не говори. Зашто? Зато што жртва често мисли да је она крива за оно што јој се догодило. Углавном, зато. А и због стида. Тако да тај, условно речено, здравији супружник уопште не зна шта да ради, где је погрешно, нити може да разуме, нити, пак, да угоди свом болном, злостављаном супружнику. И пошто то постаје неиздрживо, разведу се. Али, њихова права унутрашња бића и даље се воле, јер је „љубав изнад разумевања“, каже свети Силуан Атонски.

О овоме би могло да се пише у томовима и да личи на популарне књиге „Како помоћи сами себи“. Нећемо то, јер у тим књигама углавном нема праве самопомоћи. Само препознавања проблема. Помоћ се тражи у сасвим другим концептима. Иначе би се већ делиле Нобелове награде за излечење од неуроza. Корисније су речи Старца Пајсија Светогорца: „Душевне болнице биле би празне кад би се хришћани исповедали православно, чисто и искрено, смирено. Па, после да се достојно причешћују. Тада никога не би мучила унутрашња мука, проблеми са великим искушењима. Знајте, све потиче од егоизма, непослушности и лоших помисли“.

Речју, жртвама злостављања потребна је само једна оптимистичка рука свештеника да их уведе у опраштање и остављање прошлог у прошлости. Иначе, одоше у депресију. Они јесу окренути себи, али за разлику од опасно гордых, они не мисле да су најбољи на свету. Нису уображени. Напротив, потцењују себе. Мада, Свети оци кажу да и то спада у гордост. Ако човек у први план ставља своју патњу, себе, а не Бога, онда то мора да се назове гордошћу. Ако се не труди да се отргне загрљају демона тешких сећања, ако нема жељу да промени свој туробни живот, и он је грешан. Каже Старац Силуан Атонски: „Свака душа која је изгубила мир, треба да се покаје. Господ ће јој опростити грехе и у њој ће опет завладати радост и спокојство“. Не смеју се држати у себи горке успомене, јер се оне тако гаје. Оне нас обликују, све што нам се догодило - изграђује нас као личност, али кад постану кочница, морамо замолити Бога да нас ослободи сећања. Покајемо се што смо их до сад чували, што смо били до сад жртва зла и на исповести коначно спустимо тај терет с леђа, с душе.

Готово! Доста је и било. Само Бог може потпуно да зацели те ране, човек само онолико колико може, а то је - незнатно. И неизвесно...

***

Веома се често дешава да се човек поведе за непобожним фронтменом у кући. Не мора то бити само из страха. Може и из незнања. На пример, честе су појаве да потомци славе мрсну славу у време поста, јер је домаћин „тако наследио од оца“. Па, ако ти је отац грешио, несрећо - немој ти! Где сме то да се наставља?! Имаш децу? Чему их учиш?! Греху?! Уваљујеш рођену децу у грех? Па ко то нормалан ради? Наш стари прота је грмео: „Боље да не славите, него тако да славите. Мања ће бити штета за све вас у кући!“. И то грми у цркви, на навечерју. На крају службе, кад каже „Срећан вам сутрашњи празник, а домаћинима који славе, срећно навечерје славе“, е, онда, ако је пост, дода и то: „А ви који славите сутра мрсно, боље да не славите“. Грми! Зидови се затресу од те истине. Ал`, ето, људи и даље исто. Не иду уочи славе у цркву, па где да чују? Као, примили тако од оца, па поштују оца. Кажу „Грех не улази на уста, само на уста излази“. Та, немојте ка`сти! То је толико једна сатанистичка реченица, да, кад је само чујете, одмах се прекрстите! Свети Николај Велимировић каже: „Сине човечији, ако ти неко каже: није грех у јелу него у злу делу, одговори му: али зло дело **долази** од неуздржаног јела и пића. Није грех ни у самом огњу, али ко не пази на огањ, може му кућа изгорети“. И још кажу, „Ови нови све нешто ново измишљају“, „Где су они били кад смо ми (овако) славили?!“. Како? Тако?! Мрсно у постан дан? Наопако? И мисле да се тако поштује отац. Добро, можда им је то ниво ауторитета до ког су стигли у поштовању. А поштују ли светитеља? А Бога? Од погрешног понашања оца, само деца страдају. То како родитељ може да уништи дете у најбољој намери, то не може ни један непријатељ! Непријатељ само дође на готово, на припремљено, дође утртим путем. Грех према Богу због повођења за грешним родитељем је грех, па је грех.

***

Данашњу децу, младе људе, родбина уопште не интересује. Ма, не занима их! Чак се и не познају. Или се познају, али се не виђају. Како им рођак уђе на врата, тако они заглаве на врата. То је такав грех, да се не да описати! Зашто је грех? Зато што ту нема љубави за људе. Заправо - за себе. Како „за себе“? Лепо! Рођак нам је неко коме је наш предак дао своја крвна зрнца као и нама. Разделио је своје ћелије на нас и рођаке. У њима и нама тече иста крв. Па, ако ми не поштујемо своју крв, какви смо ми то онда? То је буквално иста крв. На све то родитељ каже „Нека!“. Ту заправо почиње грех, у родитељима који своју децу увлаче у саучесништво у греху,

а мисле да им повлађивањем угађају. Деца, кад поодрасту, не одлазе рођацима чак ни на славе. Ми смо ишли код тетака на славу, па таман да су падале секире. А послуже те само ситним колачима. Какви ручкови, какве вечере! Оброк је био само за оне који су путовали. А ми нисмо ни од куд допутовали. То је била градска слава - честитање и окупљање рода. И радујеш се сусрету са фамилијом онолико. Све питаш „А `ел ће да дође овај? А она?“. Тако смо се редовно виђали. За Светог Николу у два-три дана одеш на 14-15 слава, само да честиташ. Нигде се не задржаваш. Нигде. Само узмеш на врх кашичице жита, отпијеш вино из заједничке чаше, узмеш парче славског колача и идеш даље да почастујеш све који славе. А и пукао би човек кад би свуда јео. Данас? Данас или вечера, или честитање телефоном, или - ништа. А деца не раде ни једно, ни друго, него ово треће. Њих се, рекосмо, фамилија и не тиче. Они мисле да се реч „фамилија“ односи само на породицу, као у енглеском језику и праве се Енглези. Данас нас се деца стиде. Ако. Заслужили смо. Изгледа да јесмо. Заборавили смо да се српство одржало на роду. И Богу! А не на ајфону.

Има једна америчка серија о Првом светском рату (The Great War). Каже аутор, који је иначе историчар, да је свуда, у свим државама, било побуна војске због страшних губитака, услова, организације - осим код Срба. И каже тај аутор да њега није ни импресионирано, ни фасцинирано, то што су се Срби, којих је било 4 милиона, супротставили Аустро-угарској, која је имала 45 милиона (нисам знала за тај однос!), него што су веровали да ће да победе. И победили. Није могла француска коњица да их стигне кад су пробали Солунски фронт. Пешке јуришали да ослободе своје куће. И после јурили до Ријеке, па се вратили да ослободе Србе у Румунском Банату. Еј, бре! Па то смо ми! То је наша крв. Ово кад нам ваде крв за анализу, па то је та крв пренета од деде и прадеде. Немамо другу осим те коју смо од њих добили. Где смо се изгубили у међувремену? У безверју, у неверју, у малOVERЈУ? Ма јок. Само погледаш наше спортске репрезентације и видиш да се суштина није променила, упркос разним менаџерима. А суштина Срба је била у вери у Бога. И у роду од Бога. Зато може 4 милиона Срба да порази 45 милиона Аустроугара. Вера! Вера да не може то тако! Па и не може тако. Мора да Бог нешто посебно хоће од нас, чим је пустио и 19 најјачих земаља да опет ударе. Па кад то није успело, почело је брисање памети. Али не вреди – храмови никад нису били пунији. Пише један млади фенси новинар како су наше цркве празне. Био он, па видео. Па, синко, ти си ишао кад је требало да напишеш текст, а треба да идеш кад се иде, па онда да гледаш, сагледаш и напишеш. Ако будеш могао да уђеш.

***

У неверје спада и претерано, значи **неразумно уздање у Бога**. То је ниподаштавање Светог Духа, који нас уразумљује, умудрује. Овај грех можемо препознати онда када је човек свестан свог греха, али наставља да греша, полагајући наду на Божије милосрђе.

Овде би била добра илустрација она прича о поплави и помоћи. Да се подсетимо, отприлике (па, у ствари и не знам како гласи оригинал, али поента је важна). Наиђе поплава. Људи беже, склањају све што може да се спасе, одвезују говеда, пуштају их. Само је један верник седео. Кажу му људи „Ускачи да те превеземо!“. Овај одговара: „Само ви идите. Помоћи ће мени Бог“. Дође вода до прозора, прође чамац туда. Чамција виче „Улази! Удавићеш се, човече!“. Овај одговара: „Само ти иди и не смуђуј се. Помоћи ће мени Бог“. Преплави вода све куће, овај верник се попне на кров и ту га спасе из хеликоптера. Почну да му спуштају мердевине да се попне, а овај одмахује обема рукама, објашњавајући да не брину, помоћи ће њему Бог. И - удави се. Дође пред Господа и каже: „Ја сам Ти веровао, постио сам и молио се. А ти си ме изневерио. Што ми ниси послао помоћ?“. Бог му рече: „Јесам. Три пута“.

Е, баш овако бива кад је уздање у Бога претерано, а понашање грешно и погрешно. Истовремено, то је и илустрација да је вера без дела - мртва вера.

***

Кад смо малопре били код сахране на које наши млади не одлазе, да кажемо још и ово: **хришћанин је обавезан да иде на сахране сваког оног кога познаје**. Завладала је нека мода да се иде на сахране непознатима, јавним личностима, на пример, а да се не иде роду рођеном, комшијама, школским друговима и колегама. Не отићи на опело некеме, или на парастос, никако није добро. Не помолити се за другог, то значи да правимо могућност да се и за нас нико не моли. И још нешто, јаако важно: хришћани се не сахрањују „у кругу породице“. Свако ко је дошао на сахрану да се помоли - добро дошао је. Покојникова душа је тад сама и уплашена. Свака реч смирења, свака свећица, сваки последњи целив је добродошао. То је души неопходно. Али, човек треба да дође на испраћај да се стварно моли, а не само да стоји испред капеле, прича и пуши. На испраћају свако треба да се моли и кад се понесе сандук (тад сви у пратњи поју „Свјатиј Боже, Свјатиј крепки, свјатиј безмертниј, помилуј нас“). Они који се нађу на гробљу, треба да стану док поворка не прође и да кажу у себи “Господе, дај покој овој души“. Не може да се пролази поред поворке. Може. Ал` кошта. У комунизму, кад ниси смео наглас да се молиш, мада су многи и одустали да се моле и у себи, ипак си могао да видиш нему поворку за покојником, сви отварају уста - моле се, а глас се не чује. Нигде венца, нигде „сузе“, нигде букета, само молитва. Православни не носе ништа на сахрану, сем воштане свеће, ништа, ништа! Како?!!! Па - лепо!

Кад ово знање не пренесеш на децу, временом га и нестане. Непоштовање испраћаја је занемаривање хришћанских обавеза, што није ништа друго него негирање важности Бога у животима људи. Ово „Ма, не могу“ или „Ја не идем на гробље“ није уопште важно све док нас не понесу тамо. А тад је касно да буде важно, јер нема исправке. Несхватљиво је колико православних људи нема прави однос према покојнима. Кад кажем „прави“, мислим на „православни“. О младима да и не причам. А није да их не интересује, него родитељи их васпитавају мером „Ма пусти га/је. Нећу да га гњавим“. Деца, бре, нормална. Нама нешто фали.

***

Православне цркве носе имена по просторима на којима се простире њена организациона надлежност: Српска православна Црква, Руска, Грузијска итд, да их не набрајамо овом приликом, али су све оне заправо једна једина Црква Христова. (Подразумева се да на тим просторима живе народи чије име је у називу помесне цркве). Црква је саборна, сабира све крштене у заједницу са Богом. За Цркву је битан појам „заједница“, саборност. (Мала напомена око овог „саборна“, може? „Саборна“, у смислу „универзална“, „васељенска“, другачије се још каже и - „католичка“. Тако да смо и ми православни католици, јер смо саборни, али нисмо римокатолици. Саборна црква у Хиландару, саборни храм, назива се „Католикон“. Ово о католичанству мора да се зна зато што је саборност битна за однос са Богом. Дакле, јединство рода и Бога је јако важно). Нисте ово знали? Па добро. Их, у каквим смо све ми заблудама...! И немојте да бринете да ли вам ово, да смо и ми католици, неко подмеће. Пођите од тога да је реч грчког порекла (καθολικός) и да значи: универзални, главни, општи, и временом ћете и то разумети. И за све питајте свог свештеника.

Има нешто важније од речи *католикон*. То је, да онај који је крштен у православној вери, а каже: „Ја верујем у Бога, али не и у Цркву. Шта ће ми посредници?“, заправо - не зна шта прича. Верује у Бога, а не верује у оно што је Бог створио?! У ког, у каквог Бога он верује? Овај Бог, о коме ми говоримо, је Један једини. Не постоји други. Бог, Један једини, створио је Цркву као заједницу нас са Собом. Прво је то била заједница Њега и апостола, па Њега, апостола и народа, па се то заједништво ширило, јер је све више људи прихватало хришћанство као начин живљења и, ето, стигло до нас. И биће га, без обзира на нас. Ови који не верују у саборност са Богом, у Божју заједницу којој је други и краћи назив Црква, они су, таквим ставом, иступили из ње, дакле не желе заједништво са Богом на начин на који жели Бог. Практично, они су само формално хришћани, јер су крштени и - ништа друго. Истина, људско биће може да се осами и живи

сам са Богом. На Светој Гори постоје бројни монаси пустињаци (отшелници, анахорети), који су се повукли из заједнице у осаму, али ни то не може без дозволе и благослова неког старешине. А овај што ће да се осами са Богом, коме нису потребни „посредници“, он је већ осамљен, али без Бога, и у заблуди.

Живи организам, живо тело Цркве, састоји се од клира и лаоса. **Клир** је богослужбени сталеж, а **лаос** је верни народ. Црква има своју хијерархију. Доле смо ми, обичан народ, лаос, а горе је Бог. Да би смо ми, мали, стигли до Бога, мора да постоји неко ко ће да нам помогне на том путу. Треба нам пастир, не зато што смо овце, него зато што смо јагњад. Те путовође називамо *клир*. Како клир помаже наше успињање ка Богу? На разне начине, али је најважније то што без јерарха - нема опроштења греха у Светој тајни исповести. Без разрешења од греха, пак, нема уношења светлости у живот. Остајемо заробљеници таме. И није само то! То треба да је до сад сасвим разумљиво, пошто смо научили да је грех служење тамној страни духовне сфере, кршењем закона Божјег. Зато се грех назива још и „безакоње“ или „дуг“.

Моћ, коју је Бог дао свештеницима да у Његово име опраштају грехе, већа је него што је икада имао било који цар. Ту моћ, ту способност, свештеницима даје Бог, не владика, не патријарх. Виши чиновни у Цркви Божијој, као надлежни јерарси, учествују у чину рукоположења само у призивању и добијању моћи за будућег свештеника, али ту моћ Бог даје. Народ, на рукоположењу, које је света тајна, каже, и то наглас да се ори у храму, три пута: „Аксиос! Аксиос! Аксиос“, што значи „достојан“. То је прихватање свештеника акламацијом. И уједно, то је молитва да такав и буде. „Анаксиос“ значи „недостојан“, али нисам чула да је икад ико то изговорио на рукоположењу. То није лицемерје, него и не знаш какав ће неко да буде свештеник. Он ће бити онакав какав смо ми народ. Ако ми рађамо и васпитамо децу да буду честити људи, таква ће деца постајати и свештеници. Како смо васпитавали, тако ће нам и бити. Ми морамо да се променимо да би нам било боље, не „онај тамо“.

Сада, када све ово (довде) знамо, треба суштински да видимо шта је заправо рекао тај који каже „Ја верујем у Бога, али не верујем у Цркву“. Да ли је овакав човек расколник, јер се удаљава од јединства Цркве? Ма није. Како да буде расколник, кад фактички није ни приступио Цркви? Раскол је одвајање делова Цркве од једне једине Христове Цркве.

***

У Русији је, после револуције и страшног страдања Цркве као заједнице, посебно клира, постојало тзв. „бело монаштво“. Ти људи су испод својих радничких одећа носили монашке ризе. Они су организовали тајна богослужења по фабрикама, канцеларијама и на другим местима,

свуда. Били су тако добро увежбани, да су за тили час могли обичне просторије да претворе у цркве и обратно, да врате фабрику на место, очас посла. Тајни монаси су се, радећи по фабрикама и совјетским институцијама, држали својих монашких завета. Претпоставља се да их је било око седамдесет хиљада! Имати толико монаха - то је сила. Господ каже „Где су двоје или троје у име моје, и ја сам са њима“, а не десетине и десетине хиљада. Постоје сведочења о совјетском генералу коме су, спремајући га за сахрану, испод униформе нашли монашку схиму (Схима је мантија монаха посвећених највишим подвизима. Она мало другачије изгледа од обичне мантије). Белих монаха је било чак и у тајним, подземним градовима, где, тако рећи, није смело да се дише без социјалистичке контроле. Прогањани су, убијани и слати у концентрационе логоре. И опстали! Нису одступили од Бога. Није тамо све још како треба, нигде није идеално, али труд у Русији да се врате Богу је огроман и код народа, и код клира. Тешко се чисти стогодишња идеологија. Тешко. Неки им Бог буде у помоћ. Свима нама. Страшна су времена опет наступила.

Сад нас нико неће тући ако мислимо да Бог постоји. Сад нас убија то што не знамо да Бог постоји у свему, у свакој секундици нашег живота, у сваком атому, сваком нашем удаху, у нашем детету и деди. У свему. А не знамо ни да постоје и силе мрака. Каже отац Рафаил Карелин: „На једном од екуменистичких скупова православни свештеник, подносећи редовни извештај, састављен по принципу „више речи мање дела!“, неочекивано је нарушио екуменистичку етикецију, споменувши постојање тамне силе - демоне. Реакција сале била је једнодушна: присутни су се као по команди засмејали као да су чули веселу шалу: „Значи, жив је тај“. Зар ноћна утвара ђавола није већ нестала на светлости данашње цивилизације и културе, као сенка при светлости наступајућег дана?“.

Па даље каже: „Има ствари које су видљиве на растојању, али, што су ближе, то се више губе њихове контуре. Ако човек стоји пред огромним колосом, он не види обресе и форме, већ само суру боју камена. Демонски свет толико је близу нас, да дистанца између њега и савременог човечанства скоро не постоји. Демонски свет постао је наш свет и зато смо ми изгубили представу о њему. Деловање тог света ми смо приписали себи самима. Да би смо одредили и схватили било какву појаву, треба да пронађено својства карактеристична само за њу, по којима бисмо је разликовали од других њој сродних уобичајених појава. Но, демонски свет, свет зла и лажи, свет мржње према Богу, свет разарања и хаоса, свет очајања и смрти, толико се слио са суштином наше душе, са нашим страстима: гордошћу и жудњом за уништењем, са стремљењем да се срећа нађе у греху и да се чаша тог отрова испије до дна, да смо ми већ престали да схватамо где је граница између човечијег и сатанског. У црквеним песмопојима демон се назива „туђином“.

***

Савремени човек и не слути да је свака депресија - неповерење у Бога. Званична наука, која је „по дифолту“ атеистичка, дала је читаву лепезу описа различитих видова депресија. Наука је дала и велики број техника за њено превазилажење. Најтежи облици се лече лековима, а и најблажи се исто лече лековима. Некад тако мора, да се човек не би убио. Често се дешава да човек и сам, без лекара, узима таблете, јер „не може да издржи“. Народ у неким посткомунистичким државама живео је годинама на бензо-диазепинима, док није донет пропис да лекови из те групе могу само психијатри да препишу. Разумљиво је зашто је народу било потребно олакшање. Тешко је помирити се са разваљивањем државе у којој је било високог колективног стандарда и реда, без свести о томе колико је, заправо, била висока права цена такве лагодности. „Лагодност без Бога“, како вам то звучи? Као припрема за следећи круг на доле? Па да. И заиста, социјалистички свет је доживео, потпуно ненадано, либералну економију гору, такорећи, него у време Оливера Твиста или Игоових „Јадника“. Нестајање свих дотадашњих вредности, потпуно је сломило човека без духовне арматуре. А духовна арматура му је била силом истргнута! То је суштина нашег данашњег живота. Остало су манифестације тога. Кад немаш никакв ослонац, а удара са свих страна, нормално је да си депресиван. Каже ми један пријатељ психијатар: „Долазе ми нормални људи. Немају посла. Не знам шта да им кажем...“.

***

Сећате ли се да је Патријарх Павле једном рекао некој жени: „Како бринете о другима, тако морате и о себи, јер и Ви сте створени по Божијем лику“. Како је то била спасоносна реченица за ту, срећом, верујућу жену! Она је врло брзо схватила да је бес, који је несвесно гајила према онима који су је мучили, исто тако несвесно, окренула према себи. Патријарх је невидљивим видом опазио да је исцрпљена, она није. Али га је чула! Почела је да се моли и за себе и за своје мучитеље. Дуго уопште није сагледавала сопствену вредност, али временом, њено горко искуство и редован одлазак у цркву, учинио ју је духовно јаком. Силном. Јер, није била јака она, него Бог у њој. Све што је доживела од мука, све ју је то градило као личност, тако да је стигла прво до Патријарха, а онда, ко зна докле. Ко зна. Никад не знамо кад ће ко да падне и да ли ће да издржи до краја.

Колико људи није чуло такву, или неку другу, спасоносну реченицу, јер не иде у цркву? Колико чланова породица се не моле за своје депресивне најмилије да их Бог ослободи тог греха, тог робовања злу,

много опасном злу, самоубилачком злу. Јер, то и јесте грех, грех предавање силама таме. Хоће ли лекови спречити предавање очају, то добровољно ступање у пакао? Лекови за душу су за симптоме и олакшање, али не знам да могу да лече узрок. Ваљда би већ неко добио Нобелову награду за излечење неке душевне болести. Реч лечи, докторова реч, љубазна реч. Реч као Логос, и наша реч у молитви, јер је то Љубав. И љубазан речник у личној комуникацији. Не боји се демон лекова, напада нас он и кад узимамо таблете, али више воли да нам их измакне :). Њега треба терати у име Бога и с Божјом помоћу, тако што се прекрстимо, кадимо, постимо и - молимо се. Плус лекови. Плус измена живота. То су велике борбе. Морамо их водити. Морамо?! Да! Морамо, јер нам се намећу.

***

Има безброј комбинација за спаривање зала, како оног активног, тако и оног пасивног. Како то да препознамо, како се манифестује? Овако, на пример: Кад неко жели несвесно да поткрепи свој, рецимо, агресивни неуротични став, или чак и психотични, он непогрешиво осети слабе људе, оне које ће моћи да кињи. Ову други, пак, имају жељу да поткрепе своје сопствено несвесно мишљење да нису ни за шта и да је „боље да их нема“. Дакле, и један и други имају слабост која се допуњује оном другом слабошћу. Један од њих баци „удицу“ и упеца - туђу слабост. У почетку све буде дивно! Нико срећан као они. Слепили се као прст и нокат. У једном тренутку деси се „обрт“. Настаје лом и свако одлази на своју страну. Свако је „задовољан“, јер је надопунио свој несвесни животни сценарио. Како то изгледа на неком конкретном примеру? Ево, рецимо, овако:

Један млади човек јако је волео привлачне девојке, не ове обичне, тзв „нормалне“, него изразито, изразито атрактивне. Није био свестан да ли, у ствари, жели да буде одбачен, или уопште не жели жену. С друге стране, узмимо девојку која желе да јој се диве, да јој све удовољавају, ако може да јој дају кључеве од аута и куће на пет континената, резервне силиконе и потом да - нестану. Она не жели заправо никога, јер је потпуно нарцисоидна и као таква, има „љубави“ довољно само за себе. Нема ту љубави ни за кога, па ни за себе, наравно. И сретну се то двоје, рецимо, негде где је полузванична атмосфера. Госпођица је бацила удицу изгледом. Дошла је као са насловне стране страног часописа. Он се усхити тим призором, она његовом заинтересованошћу. Упознају се и започну разговор. Изађу на терасу, јер је, као, загушљиво, а заправо да се осаме. Кад се ту све завршило, хајде да се прошетају. Шетали. Да сврате на кафу? Дивно. Може. Затвори се кафић. Он отпрати девојку до куће. Да је пољуби? Може. Позове га и он уђе код ње на једно пићенце. Он би да настави интиму, кад одједном - она осу паљбу! Ето ти обрта. „Шта ти

мислиш, ко сам ја?! Марш напоље!“ Он покушава да је умири. „Излази, сад ћу да зовем полицију!“ И шта је ту добитак за обоје, несвестан „добитак“, наравно? Она је задовољила свој несвесни став да су сви исти, никакви, и да би сви њу; он се осећа потиштено, јер је опет одбачен, њега нико неће. Свако је потврдио своје несвесно уверење. Уопште није важно ко је бацио удицу, ко је први почео. Битно је да су се срели „удица“ и „слабост“ и да је свако на крају добио своју „плату“. Нећемо се сад упуштати у њихове мотиве, нити се бавити прогнозом. Узели смо овај пример само да би се лакше разумело ово што следи. Шта то значи везано за овај грех о коме говоримо?

Значи да је тако и са врачарама. Са демонима, да не околишамо. Врачаре знају да ни држава, ни Црква не воле њихову делатност, јер је преварантска. То је просто кривично дело. И онда се окују иконама. Баце тиме удицу. **Зле силе увек рачунају на нашу слабост.** А од њих никоме никад није било боље. Само нараста несрећа. Кад кажемо Богу „Слаб сам“, то је почетак оздрављења душе. Ако тога нема, наша слабост се упеца на удицу. У овом случају, на врачарину. И онда почиње неко кобојаги чаробњаштво. За паре. За „Кол`ко дате“ пара :). И кад цела та трансакција дође на праву наплату, а то увек дође кад је касно, кад човек схвати да је преварен, најлековитије је да се сети да је сам учинио грех, желећи да добро постигне уз помоћ мрачних сила. Ако то схвати, постаће свестан свог греха. А ако не схвати, или неће да прихвати, тражиће већу удицу. Постоје и веће удице?! Наравно! Ако се не ухватимо на малу, репати осмисли већу удицу, којој нећемо моћи да одолимо. Мамац је најопаснији у ланцу мрачних процеса. А најгора је наша слабост. Свест о томе је - најважнија. „Спаси ме, Боже, од мене самог“, чини ми се да је најискренија молитва. То и вапај: „Исправи ме по милости Својој“. Најделотворније молитве су кад човек прича са Богом - искрено! Својим речима. Тад крену сузе и оперу душу. Искрено, бре. Па, Бог ништа друго и не тражи од нас, него искрено срце. Кад кажу „Треба овако са Богом, овако и овако“, дође ми да вриштим, јер не могу, или не умем. А кад кажу: „Пробај овако, па колико можеш, пријаће ти“, мени буде добро. Нема насиља у комуникацији са Богом. Само - искреност. Бог ништа друго и не тражи од нас. Па, Он све боље од нас зна како је нам и пре него што проговоримо. Бог је у нама. И у првом човеку до нас. Није негде горе...! А и горе је :). Свуда је. И воли нас више него што човек уопште може да замисли. И чује нас.

***

Свети Отац Јустин Ћелијски је, кажу, рекао о астрологији следеће: „Нико не спори да космос утиче на човека. И сам човек је микрокосмос, и у њега су свељубазном руком Творца, на најсавршенији начин, уграђени сви елементи Божије творевине. Познато је у медицинској науци да

извесне промене на Сунцу могу да изазову болести код људи. Ако Месец изазива плиму и осеку, како да не изазива промене у човеку пуном течности. Али човек није само микрокосмос, човек је и микро-теос, Бог у блату, који је кроз Богочовека Христа позван да постане наследник Царства небескога, као такав саздан по прилици Оца и Сина и Светога Духа, он (човек) је изнад и звезда, и планета, и галаксија“. Баш тако. Кад би човек био свестан овог, да је „изнад и звезда, и планета, и галаксија“, што би му требао астролог који не зна чак ни астрономију, као што су знали, на пример, староегипатски звездочатци? Али њима је то требало због Нила, муља и пољопривреде, за шта би то знање било коме данас служило? А и нема га.

***

Ево једног примера како се са Богом све дешава једноставно. Богу је све лако. Стварно. Он зна шта нама треба. С Њим је будућност извесна. До душе, ако издржимо до краја у тој борби да увек будемо с Њим. Дакле, овако: Један митрополит замолио је три жене да оду да погледају неко имање у једном селу на ободу града. То имање с кућом је оставио човек коме се излечило дете у једном од манастира у тој митрополији и митрополит је желео да зна може ли се ту изградити метох једног од манастира. Пошто је имање било ван села, имало је да се иде пешке од последње аутобуске станице до тог имања неколико километара. Жене су пошле на други дан Божића. Био леп дан, сунце је блистало. Сељаци - сви на њиви! У тракторима. Као да није празник! Запрепашћене толиким безбожјем, одоше куд су кренуле, али кад су се враћале - уморише се. Ишле, ишле, па почеле да се вуку. Једна завапи.

- Боже, Ти знаш колике су наше моћи! Помагај!

Истог часа, не „после“ него одмах, појави се један војни аутобус, празан. Возач изненада укочи, стаде, упита их кроз прозорче докле иду, оне му рекоше, шофер отвори врата и рече:

- Упадајте. Баш дотле идем - Природно, јер је тамо била касарна. Једна од жена извади икону Пресвете Богородице Тројеручице величине длана и даде возачу. Реч је, да се подсетимо, о комунистичким временима и првој иконици која је уопште стигла из Хиландара. Возач стаде, повуче ручну и нагло заустави аутобус. Пољубише шофершајбну сви, онако ђутуре. Војник поче да се крсти и да целива ону иконицу. Поче и да се захваљује, наглас. На сав глас:

- Хвала ти, Мајко Божја, што ме ниси заборавила! Хвала ти, Господе Боже мој, Добро моје, Милости моја! Јуче сам се молио да бар данас не радим, празник је, Сабор Пресвете Богородице. Не вреди. Мораш. Војска. Ја сам се молио, и молио, и молио. И ево! Ово је знак. Знак да ме Света

Мајка није заборавила. Данас се слави њен дан. Хвала Ти. Хвала и вама!
Шта да вам кажем друго? - а оне у глас рекоше:

- Христос се роди! - рекоше оне уз осмех.

- Заиста се родио - одговори постарији војни возач, онако, баш дубоко искрено.

Утом су и стигли до центра села. Радосно се поздравише и свако оде на своју страну.

- Виде ли ти ово? - упита једна другу.

- Добар човек. Да није стао, пропустио би да добије икону - би одговор.

- Ма не то. Него, посла нам Бог помоћ.

- Па, молиле смо Га - одговори јој жена.

- Их, колико се ја молим, па ништа - насмеја се ова прва - Нису моје молитве као твоје.

- Јесу. Само немаш довољно поверења у Бога.

- Изгледа да је тако. Имам технику, имам дисциплину, али поверења...? Ма, имам и поверења - насмејаше се и наставише. Сестре:). Сестре у Христу, среле брата. Радост. И шта ће они код врачаре? А имале би за шта да иду, кад би биле луде. Свакој је живот за роман. Тежак. Без изгледа да се нешто измени. А оне веселе, задивљене и захвалне Богу за све, па и за превоз. Па и кад нема превоза захвалне. Знају оне да Бог све зна шта им треба, а, ипак, увек се изненаде. Како знам ово? Била с њима :).

***

Неко ће рећи да дијета није пост. Пост је кад не једеш, то је тачно, али је недовољно јасно. **Пост** је кад у себе уносиш оно што треба и не уносиш оно што ти не треба. Код „скупљача“ треба ојачати психички имунитет уношењем намирница који могу то да учине природније од лекова. Нико неће човеку рећи „Немој да пијеш лек“, али треба да зна да је и храна лек. У то нема сумње. Имамо дивно сведочење једног игумана који је рекао да га је једном стисла таква реума, да је имао неподношљиве болове. Патријарх Павла му је рекао „Пиј чај од коприве и проћи ће“. Био пост, он пио чај и - прошло! Дакле, треба уносити, као лек, зелениш (пун је магнезијума), кокосово и маслиново уље (сад има да се купи. Према томе - дао нам је Бог, јер је очигледно корисно у овим временима), чајеве из биљних апотека (помешани матичњак, нана и кантарион, дивна су мешавина за јачање психе), домаћи хлеб од овса, или хељде, јечма, кукуруза. За то време треба да се смање унос оних намирница које повећавају напетост: слаткиши, рафинисани угљени хидрати (бели хлеб и пецива), алкохол и кофеин, рафинисана биљна уља, посни мајонези, посни качкаваљ, маргарин и паковане грицкалице које су пуне адитива. Неко ће рећи: „Али, мене слаткиши смирују! Волим нес-кафу, како ћу?!“. Одмах да

кажемо, лекари мисле да постоји зависност од хране, као и од наркотика. То лекари кажу, не ја. Морамо да схватимо, и да прихватимо, да живимо у времену кад је све затровано због профита и кад нам се сервира да је нормално живети ненормално. Невоља је што више не знамо ни шта је нормално. Нормално или окомито, је оно што је усправно, вертикално, што стреми у вис, ка Богу. Све остало, ће нам се рећи само.

Иначе, правило поста је јако једноставно „не мрсиш, а оно што радиш стално, а штетно је - бар немој да радиш кад је пост“. Ако волиш пивце, не окушај у посту, ако пушиш - одричи се цигарете у посту, ако волиш слаткише - не једи у посту, и све тако. И, наравно, ако се погрешно понашаш, уздржавај се бар у посту. Пост је и средом и петком, може увек помало да се проба и навежба. После се навикне човек на добро и то му постаје друга природа, односно - прва и права. Обично човек каже: „Ја то не могу“. Можеш :). Можеш и више и боље од других, само не знаш, ниси ни пробао/ла. И не треба да видиш да можеш тек кад се разболиш!

***

Не каже се узалуд „Православно да живесмо, не би` били ту где јесмо“.

Не можеш да не мислиш на друге и да ти буде добро. То се никад није десило, јер је немогуће. Реченица „Док се паметан напаметује, луд се најиви“ је сатанистичка. А и ограничена је живљењем на земљи, а после? А поколења...? У каквом они моралним обрасцима и духовним сферама одрастају? Материјалним? Па то је пропадљиво. Траје само неко време. А после? Може свако да не верује у оно после, јер није умро, па не може да зна...

Ми се више не бавимо генезом породица, па да можемо да знамо ко се и како огрешио. А то код наших старих није могло да се деси. Ми смо још у једној ствари гори од наших предака (а у којој па нисмо?) - ми се не молимо за претке, нити дајемо парастосе за покој њихових душа. Мора милион пута да се понови да је то грех! За разлику од нас, наши стари су знали да је сасвим могуће да је неко од њихових предака згрешио, а да они не знају за то. И молили су се за сва колена пре њих, за сав свој упокојени род. Не зато да се њихов грех не би даље ширио наслеђивањем погрешног обрасца понашања, него су знали, често само осећали, да нека душа из њиховог рода пати због непокајаног греха. Они су истински живели у Цркви Божијој, са Богом, са живима и мртвима. Они су осећали сваки вапај или смирај упокојених. Па, шта је друго Косовски мит, него жива веза са погинулим бранитељима сопствених кућа оне 1389? Све је то живо и сад. Мит није измишљотина, него духовна веза с прецима, духовна веза са јунацима којима је српски род, генерацијама, давао обећање да ће ослободити земљу од оних који ће и после силом да упадају у њу. И то се

десило у Првом балканском рату. Тад је за ослобођење од Турака мобилисано око 280.000 људи, а одазвало се 390.000! Одабрано је 355.000. Јавило се добровољно и 14.000 Јевреја, који су сами себе називали Србима Мојсијеве вере, јер су рођени у Србији. Сви они су Небеска Србија, јер јесу на Небу. Заједно са свима који су икада погинули за слободу. Кад кажемо **Небо**, мислимо на духовне просторе на коме је Бог са својима. **Поднебесје** је испод Неба и ту столује кнез од овога света, црн а невидљив, опасан убица људских душа. Ми се спрдамо са Небеском Србијом. Исмевамо погинуле. Па, они нису мртви. Ми смо. Јер смрт није физичка, него духовна категорија. Друго је упокојење. То смо већ рекли, сећате се? Смрт је кад душа умре потчињавањем злу, а упокојење је кад душа напусти тело. Тако треба користити те речи, да не бисмо призвали оно што нећемо. Мора да се пази на језик. На све.

***

Данашњем човеку, то свако зна, живот је олакшан уз помоћ технике, али је истовремено постао њом заробљен. Тако остаје сам и није срећан. Деца, забављена игрицама и друштвеним мрежама, више не учествују у животу породице, доприносећи њеном функционисању. Не избацују ђубре, немају оброке на време, избирљива су у погледу хране, не читају књиге. Тешко прихватају своју улогу у кући, што отежава усвајање радних навика. С њима данас постоје озбиљне тешкоће у постављању граница. Речју, деца су непослушна, јер им је допуштена индивидуалност, чиме је ускраћен пут индивидуацији. То не мора да значи да су деца безобразна, него су нефункционална у поступку здравог одрастања. Овome се, нажалост, додаје и хроничан недостатак времена родитеља и старатеља. Нема се ни стрпљења, ни стратегије, ни такта да се успостави спонтана комуникација. Што је најстрашније, нема ни заинтересованости, иако се на први поглед чини да су их родитељи уписали на пет курсева да би им се „развили таленти“. Шта је право и ефикасно васпитавање?

Патријарх Павле је говорио: „Ми никога не можемо да васпитавамо, па ни сопствену децу. Можемо да васпитавамо само себе. На пример, Бог да родитељима двоје деце. Исто их васпитавају. Једно иде право у вис, друго се криви, стално се на неку страну извија. Родитељи се подмећу да се то исправи, али не иде, не може. Шта они могу да ураде? Да буду пример. То могу. Само се примером може мењати све око себе. Ево, увели смо веронауку у школе. У Бања Луци је урађено велико истраживање о томе шта деца мисле о веронауци. Једна девојчица је написала „Веронаука је добра, ал` вероучитељ ништа не ваља“. насмејао се Патријарх и наставио: „Била је искрена. Помогла је да се преиспитамо. Морамо се стално преиспитивати какав смо пример“.

***

(Сад се сетих да сам, између осталог, завршила највише школе у којима се изучавала историја драме. Уопште ми није јасно како је могуће разумети све те старе уметнике, ако се нема овакав еталон за њихов морал, емоције, стања, ставове, менталитет. Како ће се знати зашто су настајали нови стилови и жанрови, ако се не схвати разлог за промену свести. Али, добро, ко данас размишља зашто Хамлет није убио чика Клаудија док се овај молио. Како деца данас могу уопште да разумеју књижевност, сликарство, музику, ако ништа не знају о основама духовности, појма немам. Можда као препознавање манифестних чињеница, а не и оних дубоких, латентних, узрочних. То је толико површно, да нам зато и јесте овакво стање у култури, у држави, у свету, у души).

***

Следеће, нама врло блиско човекоугађање, је **угађање члану породице више него Богу**. То може да буде брига о родитељу, око кога се дете поломи и заборави да живи. Но, у данашње време, чешће је угађање деци. Ево фантастичног примера за то. Суштина приче је да родитељи своју крштену децу не воде на Литургије уопште, а обећали су то Богу на венчању у цркви и на крштењу детета! Обећали Богу! Еј, Богу! Ни мање, ни више. Воде и децу за Врбицу поподне, играју се по порти у најлепшој одећи, добију звонце и венчић од врбе. Венчић је глупост *per se*, јер прутићи врбе имају симболику палминог лишћа којим је народ поздрављао Господа кад је улазио у Јерусалим, а венац овенчава дете - због чега? Зато што је важније од Бога?! Венчићи од врбиних гранчица су бизнис сиротиње. Дајте им новац за венчић, треба им, али не постоји ни један хришћански разлог да га ставите детету на главу. Осим ако није све постало „Па, шта има везе?“. Има везе! Има смисла, па има и везе. Детету можете да ставите и златан ловоров венац на главу тог дана. Он је лепши и скупљи, а исто нема везе са хришћанством. Тако би вам дете личило на Калигулу, или било ког римског владара који је уништавао хришћанство и убијао хришћане. Све може. Ал`, да л` све ваља...? Па, не... Наравно. Још само да маме и бабе дођу с њима у хеланкама и панталонама, а да се нико од њих не причешћује, па да схватимо докле смо стигли. Врбица није обичај. И није игра.

***

Причу о погрешном угађању деци, завршићемо сликом о још једној новој моди везаној за децу. Њу виђамо сваког дана по градовима. Посебно у приградским насељима. У превозу. Деца седе, а пратилац стоји. Може да

буде гужва околo, да се људи кешају о држач незатворених врата - дете ће да седи, а мајка, баба, било који пратилац, ће да стоји и сам да прави гужву. Старац са штапом може да умре стојећи, али дете остаје да седи. Дете треба да је у крилу, драги моји. Седење детета самог на столици у превозу, док одрасли стоји, толико је, толико погрешно да се речима не да описати! Кад има места колико хоћеш, добро, у реду, то је и нормално, али да старији стоје, а деца и млади да седе - то је грех. Зашто?

Прво, то дете ће бити збуњено кад одрасте и схвати да му нико неће правити место на путу кроз живот. Презаштићена деца постају дубоко несрећни људи. Као и невољена. То је психолошко правило, нема изузетака. Презаштићивање је патологија која ствара нову патологију.

Друго, дете које није у крилу у превозу, није ни тих неколико станица у нежном загрљају, чега је дете тако често лишено у овим временима. Мени је најлепше било у детињству кад моја тетка Андријана прислони свој образ на мој и каже „Је си ли ти теткина ружа?“. Јесам, тето, јашта сам. И сад сам:). Додир, као најдубља људска комуникација, данас се и силом забрањује. Наставници у школи не смеју да потапшу дете по рамену да му нешто честитају, јер то закон препознаје и санкционише као „сексуално узнемиравање“. Ма немој! Још само фали да и ми не стављамо своје рођено дете у крило, ако може никад, и да тако испоручимо дете демону на тацни. Када се појавила ова наопака мода, нико не зна. Па, зло се тихо и неприметно шуња...

Треће, уступање места другом човеку је - чињење Богу. Бог нам прилази и говори кроз људе. Кад бисмо имали свест о томе, не бисмо угађали само човеку, него пре свега Богу у њему. Да имамо ту свест, чинили бисмо увек и само оно што је Богу мило. А Бог је ту, стоји у превозу док ми седимо. Није негде горе. Овде је и гледа нас.

***

Често видимо и то да дете неће нешто да једе. Не да неће нешто, него неће ништа. Само хоће оно шта хоће, и то кад хоће. Пустити да се дете тако понаша, то је неопростив грех родитеља. Неће да једе оно што је корисно - неће. Нека не једе. Два дана неће јести ништа, али ће трећег дана да узме оно што је добро за његов животић.

***

Био у Дечјој универзитетској клиници у Тиршовој улици, у Београду, професор педијатрије др Јанко Милићевић. Упокојио се, покој му души и Царство Небеско. Најбољи! Код њега увек гужва. По неколико деце с мајкама је увек у самој ординацији. Испред? У ходнику? Не може да се прође. Сви чекају код Јанка. Унутра, једно дете се скида, друго облачи,

треће улази, четврто излази, пето чека, шесто се прегледа. А ординација 2,5м са ништа, мала. Кад прегледа дете, доктор Јанко га пита: „Је ли, једеш ли ти кашиком?“ Дете одрично клима главом. „Шта волиш да једеш?“, пита доктор. Дете каже „Сендвич“. „А имаш ти бабу?“. Дете клима главицом - има. Има две. „Е, слушај! Да идеш код бабе да ти скува говеђу супу са шаргарепом. Јес` чуо?! Да пустиш ову мајку у п. м. Чујеш? Смеш да једеш само кашиком. Тако једи кашиком сваки дан, попиј ове лекове, па дођи за две недеље“. А мајка каже: „Докторе, неће да једе ништа. Ја кувам. Неће“. Јанко устане, стане испред мајке и каже: „Слушај ме, бре, ти, луда жено! Је л` ти хоћеш да изгубиш ово дете?! Толико га волиш да се разболело, а? Видиш да се стално разбољева, мало-мало па температура. Малокрвно, слабо, бледо, полуживо и оно зна шта хоће?! Ако оно зна, што си га довела код мене? Него си ти луда, знаш? Знаш то? Упропастићеш овако добро детенце!“. У том зазвони телефон. Доктор се окрене према истом том детету и каже: „Дигни тај телефон, чујеш колико звони, и реци „Може!““. И овако је нека интервенција. Код Јанка све може. И то без пара! И то кажи. Боље ти, него ја. Ма подигни ту слушалицу и спусти слободно, видим да су се и теби смучили“. Настане смех у ординацији, он помилује дете и каже: „Слушај, чини ми се да си ти паметан дечак. Иди код бабе, спасавај се, човече, како знаш. Јер ако не будеш јео, сместиће те овде горе у болницу, без маме. Па, ти одлучи, хоћеш ли јести са бабом и мамом, или да те овде хранимо на инјекцију. Сви да седнете, колико вас у кући има, за сто, јес` чуо? Оздравићеш за столом са бабином кутлачом, јес` ме разумео? Не мож` свако посебно да једе. Ту здравља нема. Води мајку код бабе да научи да кува, чујеш?! Какве су ове мајке данас, боље да сам учио за кувара. А ти - окрене се следећем пацијенту, који је већ сео на столицу. Јанко га врти на столици и каже - „Што се смејеш? А и ти тамо се смејеш? Дођи да ми кажеш зашто. Хоћу и ја да се смејем, све ми се смучило. А је л` се теби нешто смучило? Причај ми шта ти се смучило, - пита Јанко болесно дете, дете прича, Јанко слуша и оде у легенду. Имао је рендген уместо очију и добро срце. Најбољи. Није давао да се погрешно угађа детету. Псовао је родитеље кад схвати да то раде :). И то пред свима, да сви одмах науче лекцију. Ништа није лагао. Реч „хранити“ значи „чувати“, то смо већ рекли. Храна је лек. Ми треба да лечимо децу. Не да их разбољевамо.

Ми мислимо да, ако све допустимо, или ако чинимо детету оно што оно хоће, да је то љубав. Не, није. То је болећивост, сентименталност, нетрезвеност. Љубазност - да, али исправност - на првом месту! Није љубав ако мајка ујутру иде на пијаци, па узгред купи сину пакло цигарета, да он не мора да устаје. То није љубав, пушење није мило Богу. То је човекоугађање, а не Богоугађање. Морамо некако да утувимо у главу да угађајући Богу, ми угађамо заправо - себи. Богу то не треба. Нама треба. Све зле силе света и космоса здружиле су се да избришу човеку ту

спасоносну мисао из главе. Божја воља је Божја воља да нама буде добро, а не нејасан, непромишљен и случајни космички хир. Не смемо угађати рђавим навикама и погрешним одлукама ничијим, ни својим, ни туђим. Зове те неко на мрсну славу у дан кад се пости - не идеш. Зове те неко на свадбу у време поста - не идеш. Неће дете да једе? Не мора. Јешће кад огладни. После два дана, појешће масну крпу, што `но се каже, али ће сви бити здрави. Нема напретка од повлађивања злу. Од зла - не може да буде добро.

***

Свештеници имају Требник (потребник), који је са црквенословенског и грчког превео Ава Јустин Поповић, а владика Артемије, (тад је био владика СПЦ, не бојте се :) приредио је књигу и ово је написао у Уводу: „А Требник? Шта је то? То је у ствари највећа збирка духовних рецепата од највећих и најсветијих духовних лекара (Светих Отаца) за све врсте болести и потреба у животу православног хришћанина, од рођења до смрти, и после смрти. То није ништа друго до дословно, и до танчина, разрађена и у животу примењена мисао и порука светог апостола Павла: „Све се освећује молитвом“

Ту су, дакле, исписане потребне молитве за сваку прилику. Не постоји ситуација у животу човека за коју не постоји молитва у (по)требнику. Њих читају само свештеници. Питајте свештеника о свему. Он ће увек одговорити на свако питање, посебно кад види да неко хоће да напредује у вери. Ако имало ваља, неће нам попуштати. Неће нам угађати. Он прати нашу меру. А на нама је да слушамо, и то без поговора. Мени је мој свештеник говорио да сам непослушна. А ја у ствари нисам ништа њега разумела. Сад знам да је важније послушати него разумети :). Јер, кад човек одмах послуша духовника, одмах је спасао живот, после нека анализира. Јер, док човек све не схвати, може и да умре. И онда - шта је урадио? Ћути и слушај и ради што ти прота каже. Просто.

Сећам се. Била сам једном много малокрвна и тешко сам дисала, плућа су ми била слаба. Свештеник ме је разрешио поста и рекао да пијем сок од боквице. Ставио ме је у кола и одвео на поље боквица, брао ми и рекао да то самелем и цедим, а од остатка, од пулпе, да направим питу са козјим сиром. Имао је преко 70 година тада. Нисам знала како да не постим кад је Божићни пост. Мислила сам, хм, узећу цвеклу, шаргарепу, јабуку и мед, правићу сок, биће ми боље. Па, постим, мора бити добро! И стварно, сок од цвекле који сам правила, чудесно је поправљао моју крвну слику. Али плућа су и даље била слаба. Дође Бадње вече, замолим нашег старог проту да ме исповеди после бденија, јер ће сутра на Божић бити гужва, а није ми добро. Може. Клекнем. Плачем и причам, скидах се. А он? Одједном скиде епитрахил са моје главе и рече: „Слушајте! Па, Ви сте самоубица! Јесам ли ја Вас разрешио поста?! Јесам. А Ви? Хоћете да се

убијете? Празна врећа не може да стоји. Морате да једете! Сад ћете да одете и да купите себи сланину и јаја, и да то вечерас поједете са сиром“. „Али, оче Бранко, Бог с Вама, па данас посте и они који не посте! Само неколико сати треба до јутра, до Христовог рођења. Куд сам постила шест недеља, могу још шест сати“. А он љутит, каже: „Како Ви знате да ћете дочекати јутро?!“. Заврне мантију, извади све паре из џепа: „С овим да одете да купите сланину. И капи од коприве“. Запањена, искрено кажем: „Не могу. Нећу имати да Вам вратим“. „А ко је рекао да треба мени да враћате?! Вратићете неком другом. Тако то иде. А сад клекните да Вас исповедим као непослушну“. Он је Божјом силом спасавао и душу, и тело својих парохијана. Мислим да су остале проте са омаловажавањем гледали на то. Али, кад је мој добри прота преминуо, ни остали нису попуштали никоме, па ни мени. Било је прота који су умели да нам звизну, не шамарчину, него епитимију. То је један јако горак лек у православљу, али врло ефикасан. Епитимија, мирјанину, усред Београда?! Да! Данас...? Да, да! Шта људи да раде с нама кад не знамо ништа, а грешимо?! Ја сам увек за строжу варијанту. Јер, и ако биљку не стегнемо уз притку, она се оклембеси и повије главицу на доле. А ја нећу доле. Нећу да венем и таква да живим. Хоћу горе, у вис. И хоћу да живим! Зна се шта то значи.

***

У Србији неки верници поштују Свету Петку више него самог Бога. Посебно то раде жене. На дан славе, 27. октобра, ред за свету воду у капели Свете Петке у Београду на Калемегдану толики је да може да се слика само из хеликоптера. Већином су то жене, од којих многе не иду редовно на Литургије, али ваљда мисле да ће освећена вода из извора у капели Свете Петке да им помогне као чаробни штапић. У Црној Гори многи људи више поштују Светог Василија Острошког него Бога.

Светитељима то тешко пада. Они су постали свети, зато што су знали ко је Бог и сами су се Њему молили, подвизавали и тако стигли до Њега. Света Петка, или како се правилно каже Преподобна мати Параскева, 40 година је провела у потпуној пустињи по највећој жеги и ноћним мразевима, хранећи се - чиме? Шкорпионима? Змијама? Гуштерима? Чиме? Борећи се са демонима који су се јављали у облику животиња и кидисали на њу. Ко то може да зна, сем свевидећег Бога коме се обраћала? А нас мрзи једном недељно да се помолимо Богу, хладно нам у цркви зими, лети врућина и не можемо да постимо. А кад све то донесе зла плода, идемо на Калемегдан и кажемо: „Света Петка, учини ти оно што нисмо учинили ми!“. Није нас тога срамота, наравно, јер нас је мука натерала. И она ће опет молити Бога и Бог ће помоћи. Али, Патријарх Павле рече: „Бог ће помоћи - ако буде имао коме“.

Какав треба да буде наш однос према светима? Пун љубави и поштовања. Православни хришћани сваког дана прочитају житије светих за тај дан. Срби могу да читају о светима у „Прологу“ Светог Николаја Велимировића. Читањем их призову у свој живот. Колико није добро помињати зло зато што се оно одмах пришљамчи, толико је добро бити у мислима са светима, јер су онда са нама. Ми треба да молимо светитеље да моле Бога за нас. Они то чине и да их ми не молимо. За то што чине, дужни смо да им се захваљујемо. Неће се они наљутити ако се не захвалимо, али то просто није лепо. И не доноси ништа добро. Незахвалност окива човека ледом. Окован човек не може ништа да прими, па зато и нема ништа.

***

Користољубље има још једну опасну страну - **угњетавање других**. У либералном капитализму то је начин привредног функционисања. Нажалост. На велику жалост човечанства. Зато се више и не назива „либерални капитализам“, него „неоколонијализам“. Како ће изгледати крај томе? Потпуно уништење света, а шта би друго било? То бар није упитно. Имам обичај да кажем: „Свет иде ка увиру, ка Апокалипси, а само појединац иде ка Извору“. Ми не морамо са светом у колективни амбис. Да ли ћемо у крдо, или ћемо молитвено с Богом, па како Бог да - то је наш избор. Нас гурају у крдо, у које никад није тешко упасти, нарочито ако, поред знања, немамо богопознања. И ту нема разлике, што се исхода тиче, између савременог индивидуализма и комунистичког колективизма. То су само привидно различити путеви у пропадање. На нама је да се не дамо злу. Па шта ћу у крду...? А у стаду с Пастиром - хоћу.

Ево још једне приче о користољубљу, а има их колико хоћете, знате и сами. Испричаћу је опуштено, као добру причу, мало да релаксирамо овај страشان судар са духовном реалношћу:

Била сам у нашем чувеном рибљем ресторану. Феноменалан је. Ту долазе и ови из НАТО пакта кад сврате да нам нешто „објасне“, а не понесу бомбе. Ма долазе сви, па и мајке са децом. Па и ја, углавном око подне. Али, не идем више тамо. Жао ми келнера.

Келнери имају мале плате. Газде увек рачунају на бакшиш. Па чак и они из прчварница, у којима пијанци седе за столом као лешеви испод неонских лампи. Ови, у фенси рибљем ресторану, имају исту плату као и они у успутној крчми, али ту смо ми да дамо бакшиш. Ми, просјаци, увек заокружимо плаћање кешом, а богати потписују папире, или пружају картице. Ту се све у парицу плати, келнеру ништа. А у овај рибљи ресторан идем јер је леп, сав од дрвета. Чак је направљена и тршчана кућица за патке, па са сламеним кровом, онако... лепо. Па галебови... Летња јутра су тамо лепа. Фришка и љупка. За кафу после шетње поред реке - милина.

Али не знам да ли ћу више да идем. Па не могу стално да слушам питање шефа смене упућеног радницима „Ко је појео палачинку?“!

Три јутра овог лета испратила сам баш ту. Не дочекала - испратила. Дођем рано, на кафу, одем пре подне. Ветрић, рибари, мушкатле, винке и петуније, патке и мук. Не само мир, него - мук. Сви нешто раде за после подне, сецкају, доносе, чисте и - не говоре. Главе доле и само се чује сец, сец, сец. Одједном, првог јутра, зазвони телефон. Пререза миран зрак сунца. Неко диже слушалицу:

- Не, нико није појео баклаве. Да, фали осам комада. Да, јуче. Ко је бројао? Па... Не знам. Откуд да знам?! То је било кад сам отишао на кванташ. Добро. Добро. Добро.

Неког другог јутра иста сцена, само су кремшите у питању:

- Да. Кажу да је фалило две. Кад сам отишао из прве смене, оставио сам све нормално, и записао. Ови од после подне кажу да је фалило две. Добро. Добро. Добро.

Трећег јутра, кад је зазвонио телефон, дошло ми да се бућнем у прљаву реку, али нисам, јер је ту негде главна градска цевка за фекалије.

- Е, па сад фале палачинке. Да, газда, палачинке. Опет. Четири, да. Не знам шта да ти кажем. Док сам био овде, нико није главу дигао. Стварно не знам ко је. Што да отпустим човека, можда није крив? Добро. Добро. Добро - и спусти слушалицу,

- Немој да је неко више пипнуо дезерт! Ви једете, а мени скаче шећер од нервирања - дрекну шефић.

- Па нико није појео... - промрмља дечак, помоћник куvara.

- Знам да није. Знам! Али газда каже да јесте. И кога сад да отпустим?! Келнера... Да!

Овај човек није скинуо кецељу, треснуо је и отишао заувек. Има породицу, жену и децу. Има и добру плату. Пријављен је. Али има и душу. То је мало незгодно. Није му лако. Али, ипак, одабрао је - келнера.

Више тамо не идем. А било ми је тако лепо у природи. Но, не и у друштву. Могу и овако да се шетам и да се молим Богу, без паузе за кафу. Касније сам чула да су и власник и његова супруга оперисани од карцинома. Разболели се од толике секирације.

И заиста, ово шта се ради с радницима због користољубља, то је грех раван убиству. Да се не плати раднику зарађено, да се тера да ради на одређено време цабе, па га после отпусте и приме другог на то место, који ће исто да ради цабе док не приме трећег - то је постала редовна пракса. Безбожника. Честит послодавац то не ради. Треба се само распитати колико је у комунизму индустријалаца било спасено бригом и ангажманом њихових радника после Другог рата. Што сведочењем и одбраном на суду, што давањем мансарди, што неговањем у болести и старости... Треба то заслужити. Има ли данас когод такав? Вероватно има, али мање је

вероватно да их има међу странцима. А сигурно их нема међу жестоким психопатама.

***

Међутим, постоје и психопате који се јако добро уклапају у сопствену средину и врло брзо се пењу на високе позиције у друштву. Пошто су харизматични и пуни самопоуздања, лако наређују другима и још лакше доносе битне одлуке. Зато се чини да су јако добри руководиоци. Међутим они су исто што и крими-психопате: себични, манипулативни, склони искоришћавању и злостављању, или бар ниподаштавању радника и сарадника. Понашају се друштвено пожељно само док не проради неки окидач. Такве можете препознати међу добрим ђацима већ у средњој школи.

Два светска стручњака за психопатију, Пол Бабиак и Роберт Хејр, написали су књигу „Змије у сакоу - кад психопата иде на посао“ где корпоративне психопате називају управо „змијама у оделу“. Демон у оделу, рекао би онај који хришћански уме да препозна и дефинише појаве. Па, такви, изгледа, управљају светом. Зовемо их просто „администрација“, „дубока држава“. А кад се дубље загледамо, можемо их препознати као кнезове таме који управљају змијама у оделу. Њих једино може да неутралише наша молитва, Бог и - ништа друго. Једино се тог нашег унутрашњег боје. Зато је за њих разбијање побожности најважније на свету. И прављење разних супститута. На првом месту - технолошких. Довољно је само бацити поглед на младе и децу, и видети колико су змије у оделу успеле у свом науму. Нажалост, за децу се ни рођени родитељ не моли сваког дана. То ме јако подсећа на жртвовање деце код Инка, на Мачу Пикчу. И шта је остало од њих, од тог народа? Туристичка дестинација. Следствено томе, и планета земља ће можда постати пуста туристичка дестинација. Само ће у паклу да буде гужва. Ко жртвује децу тако као ми?! Жртвујемо их, па наравно да их жртвујемо. Несвесно, дабоме. Како их не жртвујемо, ако змије у сакоима управљају њима, а ми на све то кажемо „Свуда је тако. Шта да радим? Нека их док су млади“? То је потпуно погрешно промишљање које и нас, и друге скупо кошта.

Није тако свуда, не будите у заблуди. Погледајте како је у једној европској земљи, на пример. После 18 часова ништа не ради. Ништа. Какви изласци, концерти. Ништа. Мир. Вечерњи одмор. Пре подне, деца су у колицима на улици испред обданишта и по најјачој зими, бар пола сата. Нема извољевања, има скромне разборитости. Деца просто нису презаштићена. Сматрају их најсрећнијим људима на свету. Шта је критеријум, шта је мерило, не знам. Уосталом, погледајте каква су деца у нашим хришћанским породицама. Има ли таквих? Него шта. Деца као бомбоне, разумна, љубазна, емпатична, добри ђаци. Питам средњу ћерку

нашег ђакона, била мала, није тада још ишла у школу, ма мала скроз, три, четири године, питам је како се зове. А она ме гледа право у очи и каже: „Апси Дејзи“. „Како!?“ :) Она опет каже „Апси Дејзи“. То је био лик из неког анимираног филма, ваљда. Пред следећу Литургију, поздравим је „Добро јутро, Апси Дејзи“, она - ћути. Ја опет, она опет ћути. „Шта се догодило са Апси Дејзи?“, питам њену маму. А мама ми шапне: „Није више Апси Дејзи. Сад је. Шшш“. Та девојчица је од рођења на свакој Литургији, а потпуно је своја. Зна се ред, а остало је њена слобода. Може да буде шта год хоће. Њу ће Бог да сачува од психопата, јер је учена да буде мудра. Моја мала, слатка Апси Дејзи толико је порасла да се овога више и не сећа.

Психопатија се сврстава у озбиљне поремећаје личности и сматра се практично неизлечивом понашањем. Савет стручњака гласи овако отприлике: „Ако наиђете на психопату, заобиђите га у великом луку“. Међутим, знам и за случајеве кад су се најокорелији криминалци расплакали кад је једне године, за Божић, свако од њих из Хиландара добио на поклон икону Пресвете Богородице Тројеручице. Корпорације не знају за Бога, али ми знамо. Само мало не знамо. Верујем да после основног упознавања, све остало постаје лакше за разумевање. Видећете. Некако, човек престане да се стиди Бога пред другим човеком, а то је већ „Где је двоје у име моје, ту сам и Ја“. Зато - не брините :).

***

Можда овде треба рећи шта је „напрсни крст“ који се носи преко одеће, на грудима. То је чин у свештенству. Свештеник са тим чином је „ставрофор“, протојереј-ставрофор. То је највиши чин међу свештеницима. Постоје и монашки служитељи у рангу ставрофора. То су архимандрити. Овај чин добијају свештеници са деценијским служењем Богу и радом са народом. Свештеници, који су заслужили право да носе напрсни крст после Другог светског рата, морали су да прођу сав ужас комунизма, па ако преживе и остану часни, стекли би право да носе крст преко одеће. Колики је грех кад неко, стави крст преко одеће? Или га носи као минђушу? Не може да се измери. Како да се мери? Чиме? То је директно ругање Богу. Бог је устројио хијерархију, зна се шта је лаос, а шта клир, зна се ко може да носи напрсни крст. Кад неко почне да меша или обесмишљава тај поредак, шта је то? Грех, наравно. Уосталом, која је корист од тога? Естетика? Грех не може никог да улепша.

***

Сећам се једном, дошла дечица аутобусом у манастир Покајницу. Била је још жива игуманија Иларија. Деца трче, трче. Устанем да их

умирим. Пита она „Где си ти кренула?“. Кажем „Па, изгазиће цвеће“. „Неће. Седи ту. Кад се деца играју, са анђелима се играју. Нисмо позвани да се мешамо“. Била је строга начисто. Кад су се деца изиграла, она их позове у црквицу. Брвнара је то. Каже дечацима да стану десно, девојчицама лево. Они мирни, стадоше. „Има ли овде неко да није крштен?“. Подигоше њих неколико руке увис. Школа је на Новом Београду, у оно време то је био официрски крај, комунистички до последње капи крви. „Ви да кажете родитељима да дођу, да сам их звала на ручак“, каже игуманија :). Испричала деци шта је имала и они су прилазили у најтишем поретку да целивају иконе. Шта им је рекла? Рекла им је да размисле да ли их нешто мучи и да замоле Бога да то оставе овде. И кад пођу, да опет целивају иконе, да се захвале. И изашла је. Деца су ишла у други разред, значи имала су око осам година. Остале смо с њима наставница, једна монахиња и ја. Био је савршен мир, тишина. Свако је пребирао по својој душици шта га мучи. Кад су изашла, после минут-два, деца су опет неконтролисано трчала, а ни цветак није био згажен, ни травка. Гледала сам у оно цвеће. „Лепи човек“ је био посађен. Био је висок 60-70 цм, а мој у дворишту једва нарастао 25 цм! А шта му нисам радила! Купала, шишала, причала, волела га, само што му нисам пуштала Моцарта, а он скоро три пута мањи од овог манастирског. „Како вам је ово цвеће оволико?“, питам, а једна дивна монахиња каже „Па, благословено је“. Аха, значи тако. И сад имам најбујније цвеће. Како? Па, благословено је :). Шалим се. Има висока и ниска врста циније, „лепог човека“ :).

***

Постоји људска потреба да човеку буде боље, да се духом осећа бодро, интелектуално разумно, телом здраво и емотивно уравнотежено. Без духовног живота - тога нема. Док смо у телу, мора постојати равнотежа. Како ће је бити, ако ми не развијамо дух? Па, душа ће патити, тело ће патити. Просто. А шта ми, радимо? Доведемо екскурзију на извор и не кажемо „Пијте“, него почнемо да објашњавамо када је шта зидано и рушено. Бог неће зидове. Бог хоће живу Цркву. Онакву какву је Он направио. Жив однос људи са Собом. Нема разлога да помињемо биографију храма кад народ не зна основну историју. Елементарну. У комунизму је нисмо учили ваљано, а данас је још грђе. Само цабе замарамо монахе. Они нису ту да нас примају и госте. То су њихови домови. Они су се ту повукли да се склоне од света, да могу на миру да се моле. То су нечије куће, у које ми упадамо потпуно незвани и још се љутимо што није онако како ми мислимо да треба да буде. Стаavimo се у њихову позицију и замислимо да нама упада у кућу сваког дана гомила народа, не питајући да ли смо заузети. А они нас увек нечим послуже, све оставе да би нас услужили, да би нам испричали, показали. То је зато што су нас

политичари деценијама убеђивали да су то само споменици културе. Зграда јесте споменик културе, али суштина није мртва грађевина, него жив живот. Тако да имамо у виду да долазимо у нечији дом, у нечију кућу. Јесте то све наше, јер нам је од Бога дато, али морамо да будемо спремни да је и наш дом од Бога дат и да је то дом и неког другог, нама познатог и непознатог човека. Па, знате шта је „путник-намерник“? Да размислимо...? Ако је Бог у сваком човеку, онда је посета сваког госта – Божје присуство, Божја посета. Зато нас монаси радо примају. А ми се понашамо... Како? И пре хришћанства су Словени имали појам Радгост, само ми данас... Нит` идемо, нит` нам долазе, а манстири су туристичке дестинације.

Сећам се, ишла сам службено са једним функционером у неки манастир да се нађемо са тамошњим владиком. Каже тај функционер мени: „Погледајте, молим Вас, како ово није покошено. Ово је стварно срамота!“ А у манастиру само игуманија, и то старија од нас, једна непокретна монахиња и једна жена избеглица с средњом ометеношћу у развоју, коју је мати примила јер је нико није хтео, није имала куд. Овај је све то знао. „То је наша срамота“, кажем. „Како „наша“?! Нећу ваљда ја да косим?!“ цикну он као опарен. „Онда нек` буде тако - ја не удем“, кажем. „Шта је Вама?! Црква о овоме треба да води рачуна! Нећу ваљда ја. Срамота! Све зарасло!“. Уопште није знао да је он та Црква. Он је мислио да је Црква нека скроз другачија институција и да има баштоване. Наравно да се ничег није латио. Храм је разгледао као музејску поставку. Кивот са моштима није ни приметио. А слави Светог Ђорђа. Не тужакам га, само правим колаж као илустрацију нашег односа према манастирима и светим моштима.

***

Питао Патријарх Павле једном једног гимназијалца: „Какав си ђак?“. Момчић каже „Одличан“. Патријарх се насмеши рече: „Их! Одличан. Добро. Али, живот нам не зависи од знања, него од понашања“. При том, кад је рекао „знање“ није мислио на Богопознање, наравно, него на световно знање, на знање које је без Бога. Од таквог знања користи нема, а од Богопознања има, јер је Богопознање дошло побожним живљењем по Божијим законима. То је начин живота. Пракса. На такво понашање је мислио Патријарх. Или у преводу: „Живот ти не зависи од школског знања, него од понашања по Законима Божјим“.

***

Непристојно понашање на гробљу. О томе је већ било речи, нећемо понављати. Али ево још и ово. У нашем језику постоји реч „задужбина“, настала од појма „за душу“, за (с)покој душе, за-душ-бина. Задужбина је

велика непокретност остављена људима да се моле за спас душе задужбинара. Посебно ако није имао деце. А ми? Молимо ли се ми за Илију Коларца, који нам је оставио Коларчев народни универзитет у Београду? Знам. Не молимо се ми ни за себе, а камоли за Илију Коларца. Па је л` пропада Коларчева задужбина? Да! Је л` пропадамо ми? Да! Је л` се молимо? Не! Закључак...? Молимо ли се ми за Николу Спасића који нам је оставио Градску болницу, која сад има неку скраћеницу КБЦЗ, или у преводу „дрн зврц“? Ко се моли за душе задужбинара, покој им души, а они нам толико оставили?

Сећам се како је једна жена питала свог друга из фолклора зашто његов ансамбл посну славу слави мрсно, и то још уз музику. Он јој лепо каже: „Па, не посте сви“. „Само се ви играјте - рече жена - неће вам од друштва остати ни камен на камену“. Тако је и било. То културно уметничко друштво је формирано 1905. године, носи име Косте Абрашевића, као и многа градска друштва по Србији. Имао је само 19 година кад је умро и нема ко да се моли за њега од родбине, порода није имао, био је млад. Био је православац, отац Србин, мајка Гркиња, 19. век, па ето, нема никог да икада запали свећицу за тог малишу, чије име спомињу десетине, и десетине, и десетине хиљада људи у Србији. Из ове чињенице се најбоље види какву традиционалну културу баштине КУД-а настала у комунизму. Паганску, да...

Свратимо ли ма на гроб било које личности која је задужила српски род? Запалимо ли им свећицу? Да ли их се бар сетимо кад палимо свећу на гробу својих покојника? Само бар да кажемо „Боже, упокој грешне слуге твоје које овде почивају, за које нема ко да се моли“. Наша неосетљивост је неопевана. Не непристојност, него саможивост. Мислимо: „Само, Боже, спаси мене и моје, а за Твоје - баш ме брига“. Заборављамо да су и „наши“ Његови.

***

Када дајемо макар један једини динар било коме, треба увек да дајемо у име Бога, никад у своје име. Тако се и каже кад се пружа: „Ево, у име Бога“ за здравље или покој душе тог и тог. Бог нама даје, а ми смо само добили прилику да то предамо у Његово име неком другом. Бог може и да нам не да, па да више стварно не можемо никоме ништа да дамо. Прилику за даривање треба поштовати. Бог нам је рекао и колико треба да дамо. Али - да дамо! А не да се правимо луди. Као да је храм, или нечија патња, туђа брига. Није. То је испит за нас. Велики грех је ако га не положимо. А посебно је, рекосмо, грех ако не дајемо за покој душе наших преминулих. Редовно. Док смо живи. И сваки пут кад нешто дамо, не треба да очекујемо да нам се врати. Кад нам неко за то каже „благодарим“, ми одговарамо: „Хвала Богу. Хвала Богу на прилици“.

***

С народом треба да се прича дуго. И једноставно. И охрабрујуће. Упућеном доста и кад му се узгред каже. Али они који тек уче да ходају... С њима не може овако. Је л то ` ја, грешна држим вакелу теолозима? Као да знам боље и једноставније од њих...? Не, не знам боље догматику, апологетику, литургику, новозаветну и старозаветну егзегезу, ма да не набрајам - ништа не знам боље, нисам то ни помислила, да не да Бог. Знам само једну ствар боље, а то је - шта мени треба. Ако ми рукоположени Божји изабраник не каже јасно шта је исправно - погибох. То је исто као кад Светозар от Ружичич из Стеријине „Покондирене тикве“ каже: „...како је ружа царица пољских цветова, тако је име „Ружичич“ цар на верху Парнаса, а Светозар светло озарјава име неувјадајемог Ружичича“. Кад не разумем шта свештеник говори замршеним језиком, имам осећај да ми је уважени теолог рекао исто што би ми и Ружичич рекао: „Сестро Мелеагрова, Богом преобрашчена в ћурку! Небеска хармонија из Ружичичевих усти прелива се“. Оппростите на искрености. Оооо...! Чекајте! Станите! Да ли је искреност још увек врлина? :). Шта знам... (Рекоше ми да ће ме ружити због овог Ружичича. Добро, шта да се ради. Знам, срећом, зашто се слави Усековање главе Јована Крститеља. Зато што му је одсечена јер је изобличавао хипокризију. Мене ружити баш и није нека гре`ота :).

***

Шкртост приликом сусрета са сиромашнима и потребитима. Ух, овде смо прваци света! У ово време либералне економије и потпуног јуриша на паре, степен сиромаштва је достигао планетарне размере. Изашао је, 2017, извештај Уједињених нација да је сиромаштво у свету огромно, да је потхрањено преко 800 милиона људи, да се и даље умире од излечивих болести, да конфликти и временски услови (метеоролошки марифетлуци?) косе људе широм планете, посебно у Африци. Представници агенција ОУН упозоравају да светска влада (тако говоре медији, а која „светска влада“, питам се?!) неће моћи да реши тај проблем ни до 2030. Наравно да неће моћи, ако неће хтети. Ево једне приче на тему „да ли хоћемо?“:

Патријарх Павле је једном годишње (пазите, једном годишње!) одлазио као владика рашко-призренски у Муштутишки женски манастир Свете Тројице да исповеди сестринство. На дан ове приче, падала је страшна киша, саставила небо и земљу. Успут су Патријарха заустављали Шиптари, било свашта, те он у ноћ стиже пред манастир.

- Ко је? - упита игуманија Иларија, иста она из Покајнице, што није дала да сметам деци док се играју са анђелима. После је дошла у Покајницу одавде, из Муштушта.

- Владика ваш, отвори слободно - рече наш каснији Патријарх, ондашњи владика Павле.

Био је сав искисао, вода се сливала низ мантију. Он уђе, седе и упита:

- Имаш ли ти, мати, неке исцепане вунене чарапе?

- А што исцепане? - упита иначе неустрашива игуманија.

- Дај-де ми, ако имаш - одговори владика.

И разлетеше се монахиње по келијама да нађу. Тражиле, тражиле и тражиле - нема! Нема, па нема. Тек, једна сестра виде да на једној само што није пошла машна, слути на то - рупица. Али друге нема. Једноставно, нема. Мати узе ту и једну целу чарапу и право пред владику. Шта да ради кад нема?

Владика отвори своју торбицу, извади из ње иглу и конач и поче да шије ту рупицу на чарапи.

- Шта радиш то, владико?! - упита игуманија, његова другарица, његова сестра, с којом је провео многе деценије на Космету - Дај то `вамо, ја ћу!

- Их, Иларија! Да си ти то хтела, ти би то давно урадила - рече благо владика и осмехну се.

Тако и ови који управљају светом - да хоће, урадили би. Сузбили би сиромаштво, не би га правили. Међутим, и мали човек може свашта да поправи својом солидарношћу. Много тога. Што би рекао Душко Радовић „Ваше мало је нечије много“.

***

У злословљење спада и **надевање модерних имена** деци која не призивају суштину бића те личности. Изрека „Nomen est omen“ (име је знак, име је особина) за старе Римљане је значило да је име судбина. То би значило да ће звучна вибрација имена, приликом његовог изговарања, изазвати одређену особину код оног који се тако зове. А суштина његове личности ће кројити његову судбину. То је у свим народима света. Апсолутно свим. И данас има научника који мисле да путем наредбе генетске информације, родитељи именом одређују карактер детета. Они се посебно противе давањем два имена детету, јер се дете тако располажује. Исто то важи за два презимена код жена, што већ спада и у гордост. Било како било, именом детета се у његов живот призива нека вредност. И ту важи правило просто: „Чим нешто изговориш, ти то призовеш“.

Хришћани су давала имена из Старог завета, имена светих апостола и других светих, да би дете имало заштитника на Небу (на Небу је Бог са светима, у поднебесју су демони, то смо запамтили?). Некада су

англосаксонска имена била искључиво библијска (име Елизабета је код нас Јелисавета, по мајци Светог Јована Крститеља, име Ен, код нас Ана, је име дато по мајци пресвете Богородице; Марија, по Пресветој Богородици, Закаријас, по Јелисаветином мужу Захарију, Џозеф по Јосифу, Маријином мужу. Имена дата по апостолима: Сајмон (Симон) звани Питер (Петар), Ендрју = Андреј, Џејмс и Џекоб = Јаков, Џон = Јован, Филип, Бартоломеј = Вартоломеј, Томас = Тома, Тадеус = Тадеј. Име Мајкл дато је према архангелу Михаилу, Габријел по архангелу Гаврилу, итд.

У целом хришћанском свету била су распрострањена хришћанска имена. **Павле** на разним језицима може да гласи: Паул, Пол, Павел, Паоло. **Ђорђе** је Џорџ, Георгиј, Георг, Јорги, Јоргос, Гргур, Ђорђо, Јуриј, Јурај, Хорхе, Хоран или Горан (шведски), Ђерђ, Јержи (Јиржи), Жорж, Ђурђе, Ђурађ. Колико је то народа и држава? О **Јовану** већ и да не говоримо (Јона, Ион, Јан, Жуан, Џон, Јохан(ес), Јанис, Иван, Хуан, Јанез, Жан, Јанош, Јахја). Из тога су се изводила и женска имена, Паола, Џорџија, Жана. Давала су се и остала женска библијска имена: Раquel (Рахела), Лидија (прва хришћанка), Марта, Магдалена, Марина, Софија, Нада (Есперанца), Љуба (Љубица), итд.

Хришћанска имена имају различито порекло. Кажу да су нека само варијанте грчких имена (Ђорђе, Дамјан) или јеврејских имена (нпр. Тамара, Сара, Јован, Лазар). Код Срба који су прелазили у ислам била су уобичајена арапска имена Амир, Емина, Селма.

Да се не бисмо збуњивали овом последњом реченицом, ваља напоменути да се народи на Балкану до половине 20. века нису међусобно разликовали по нацији, него по вери. На пример, у шематизму Краљевине СХС (Државни шематизам је званичан календар са списком свих лица која су запослени у државној управи и државним установама. А постоје и други шематизми, црквени, на пример. То се издавало сваке године). Дакле, у шематизму су били календари за вернике православне, римокатоличке, мухамеданске и Мојсијеве вере. Па сад, које си вере, ти гледаш у тај календар. Значи, сви су били верници. Бар званично. Православни су били крштени и тако су се уводили у матичне књиге. Свештеници су практично били матичари. После Другог светског рата, све је било одузето Цркви. И почело је са проглашавањем нових нација, које до тада нису постојале. Сада нације постоје, па, пошто постоје, ред је да их уважавамо, а не да се надгорњавамо и повређујемо нечија национална осећања. Да знамо и памтимо историју - то нам је обавеза, али да неповређујемо - такође, и то још већа. Ми треба да чувамо и унапређујемо себе и своје, да будемо пример свима и свакоме. А други - како хоће. Сваком је Бог дао слободу.

До хришћанства, српска народна имена су била словенског порекла: Богдан, Живорад, Владислава, Весна, Вук. Па и после тога, наравно. Тим именима се призивала нека карактеристика у детету. Кажу генетичари да се реч утискује у гене. Са појавом хришћанства, дете се именом више

везивало за неког светог, јер чим се изговори његово име, помене се и призове свети по коме дете носи име. Дете никад није могло бити крштено по надимку, као сад (Маја, Саша, Вања).

У Руској цркви свештеници неће да се моле за неког ко нема име у складу или са Библијом, или са руском традицијом. Код њих се зна да дете на крштењу добија Анђела чувара, као што добијају и сви други хришћани, али добија и властито име по заштитнику међу Божијим силама. И онда се не слави детету рођендан, јер се то у православљу не ради, нити је нешто екстра пожељно, него се слави имендан, или Дан Ангела. Тог дана се спаја радост због рођења детета и прослављање Бога кроз његовог угодника чије име дете носи. Тако се изражава захвалност за небеску заштиту бебе, која је најдиректнија и најконкретнија кроз Ангела чувара. И најважније, празновање тог дана подсећа на крштење које је, то рекосмо, ништа друго до - рађање за вечни живот и улазак у духовну Божју заједницу, Цркву. Толико свечаности у души које се осети кад се празнује и слави са смислом, не може се поредити са слављењем дечјег рођендана у играоници. Посебно са тортом у време поста. (Кад неко умре у постан дан, ми послужјемо посно, а кад се дете роди у постан дан, ми слаavimo мрсно. Па је л' то има неког смисла? Да ли то значи да нама дете није важно?).

***

Данашња мода да се деци дају имена по сопственом избору, а да се нема свест шта име значи за сам живот тог детета, да се не зна колико име може да буде невоља или заштита, представља избор и право сваког родитеља. Неодговоран избор иде из погрешне родитељске мисли да је дете њихово. Није. Није ни државно, па да држава родитељима отима децу кад год јој се ћефне. Дете је пре свега - Божје. Бог га даје родитељима кад хоће и узме им га - ако хоће и кад хоће. Родитељи су само слуге Божје које помажу Творцу да се одгаји једна - личност. Слуге! Родитељи су слуге. Не детета, него Бога. Бог им је само дао поверење да могу да узгаје - личност, запамтимо то! Реч „личност“ је настала од речи „лик“, јер је сваки човек створен по Божјем лику (докле више да понављам? :)), са родитељском генетиком, која га чини привидно посебним. Та посебност, особеност, зависи од Божјих дарова. То, да је његово родитељство у служби Бога, то ни један једини родитељ не сме да заборави. Зашто? Зато што је то спасење за дете. И за родитеља, наравно.

Дакле, родитељи су из незнања дали себи право и слободу да сами, или са кумом, бирају име за новорођенче, рекосмо, без икакве свести шта име уопште значи. Али, свештеник не би требало такво име да упише у књигу рођених. Ако то и уради, то је, можда, зато што зна да је ситуација таква да родитељи не би ни крстили дете, ако не би било како они хоће. „За паре може све“, додао би неко. Не, не може. Пре или касније се плати

самовоља и неодговорност. Ево како је изгледао један разговор о имену детета.

Баба-тетка је питала жену свог сестрића: како то да су детету дали име Луција. Снаја је одговорила:

- То нас је питао и свештеник. Питао нас је „Какво Вам је ово име?“ Шта, бре, њега брига како се моје дете зове?!

- Његова обавеза према Богу је да не уписује страна имена у књигу крштених - рече баба.

- Ми то плаћамо. Има да пише шта му се каже.

Баба-тетка је цикнула као Дамњанов зеленко.

- Зар вас двоје, као родитељи, нисте ишли у цркву на припрему за крштење? У целом граду само у вашој цркви постоји припрема.

- Ишла сам, наравно да сам ишла. Ишла сам седам, или десет дана. Какве то везе има са именом?! - одговори снаја.

- Па ти онда ниси ништа разумела. - скамени се баба-тетка.

- Ма немој! А како се тај поп зове? Вајо! Какво је па то име?! И он ће нешто да ми каже?!

У кући су сви занемели. Отац Вајо је без сумње био један од најбољих српских свештеника. Бар за таквог је у народу словио, а какав је, боље од нас зна он сам. А најбоље зна Бог. Он је старешина храма који је још у време комунизма имао мисионарску школу. За сваку свету тајну је постојала припрема. Тако је некада било, тако је и сад. Ту се организовало све што је добро за вернике у време његовог претходника оца Љубе Петровића, у оно страшно време забране побожности. Колико је за нас отац Љуба имао љубави, па то се не да речима описати. Отац Вајо је наставио да ради како га је учио његов учитељ и старешина, у љубави и доследно. И отмено. Брецање непросвећене жене на помињање имена овог дивног оца, боцнуло је баба-тетку право у душу и ранило је. Волела је тог доброг оца, ваљда зато. Подвикнула је:

- Слушај ти, не греси душу! Ти не знаш ко је отац Вајо, а ја не знам како је отац Вајо могао да је упише као Луцију, кад је то име настало од лух, „светлост“, исто као мушко име Лука. Али могао је бар да је запише као Светлана, или Лукијана...

Снаја је заћутала. А онда је рекла:

- Па и није хтео да је крсти као Луцију...

- Е, па то већ личи на оца Вају. И како јој сад крштено име? Да знамо како да се молимо за њу.

- Нећу да кажем - одговорила је снаја. И није рекла.

- Добро. не мораш да кажеш. Зна Бог и без тога како се зове унука моје сестре.

Њен муж је само ћутао, а девојчици су кренуле сузе. Запрепашћени реакцијом детета, сви су скочили да је теше. Деветогодишња девојчица се насмешила и кроз сузе рекла:

- Није то ништа. То у само емоције...

Тек тада је настао шок за баба-тетку. Занемела је. Запрепастило је што је девојчица учена да емоције нису важне и да их треба сузбијати (не „контролисати“, контрола јесте често потребна као уздржање, него баш угушити, томе је учено ово дете). Али, иако је учена да их сузбија, ипак се расплакала. Неко се успротивио њеној мами, а то мора да је страшно, јер мама не би толико викала, па је одреаговала, душица мала.

***

Каже један сељак:

- Овај наш поп не зна са народом. Неће да дође да причамо, неће да сврати. Нема нама ко то да објасни.

- А идете ли у цркву? - пита га жена из града.

- Не. Па, што да идемо? - рече човек. Жена заћута и рече:

- Он неће да сврати код Вас, па што Ви да идете код њега у цркву, је л` тако...? А какав Вам је био претходни свештеник? - упита жена.

- Исти. Сви су они исти. Лопови.

- Како знате да је лопов, кад никад не идете у цркву, а никад га не уводите ни у кућу?! - зачуди се жена.

- Ууу, па ми све знамо :).

Он „све зна“ о односу према попу, а не зна ништа о односу према Богу. А спада у дивне људе, заиста. Прича овако, јер - не зна. Он не уме да споји богопоштовање са пошастима које сналазе његово село. Није учен да каузално размишља. Не зна ни зашто му унуци носе имена која носе. А имена су таква да спадају у она типа: Дуга, Перла, Реа, Вал, Свебор, Машинка, Тракторка, Бјанка, Лорена. Па `ајд што није црквен, бар да није анти-Бога. Или бар да је сачувао оно што су га стари учили. Свега народног и Божјег се тај човек одрекао. Притом он ником не чини зло. Сем себи. И својима. А колико је таквих...? Кад се то зброји - ту смо где јесмо. Али нисмо свесни – где ћемо бити!

***

Један монах на Светој Гори у српском манастиру Хиландар, веома је желео да упозна неки руски манастир. Волео је руско монаштво, руску духовност, па то ти је. Имао је послушање и, наравно, занимало га је како оно може боље да се обавља. Мислио је да је код руских монаха то лепо уређено и да би се имало шта од њих научити. Јако је волео и црквено-словенски језик. Био је убеђен да је Вукова реформа српског језика било намерно одвајање Срба и Руса, избацивањем слова која се користе у оба језика. Једног дана у његов манастир су дошли баш руски монаси. Питали су, онако узгред, тадашњег игумана пок. оца Мојсија, да ли има неког

монаха који се разуме у неке послове, па ако има, да тај крене с њима да им помогне. А баш тај посао је обављао овај млади монах који јако желео да види неки руски манастир. Игуман га је питао:

- Чедо моје, би ли ти имао воље да кренеш са овом нашем братијом у Русију? (Увек ме је фасцинирало ово монашко питање „Би ли ти имао воље?“. Каква суптилност. Није оно „Хоћеш? Нећеш? Или „Take it, or leave it“. Није ни наредба „Мораш!“). Није ни америчко „Желиш ли?“, него тако једноставно питање „Имаш ли воље!“).

Монах је разрогачио очи и скромно рекао:

- Има толико старије браће од мене која су заслужнија. Куд бих ја преко њих?

- Добро, кад кажеш - рече игуман. Није га наговарао. Поштовао је сваку људску одлуку, зато што је ту слободу Бог дао свакоме. Млади монах оде у своју келију (собу) и цикну из душе. Отрча до цркве, баца се пред икону Пресвете Богородице Тројеручице и поче да рида.

- Пресвета Мајко Божија, Владичице наша, какав сам ја лажов! Ја сам преварио игумана. Нико више од мене не жели да оде тамо, а ја сам још и горд. Као, „Нека, има других!“ Којих других?! Ако је Бог позвао мене који то желим, па какав сам ја човек, какав монах, да кажем „Нећу, Боже!“?! Бог ме је чуо и дао, а ја?!?! Оооо, грешан ли сам! Не дај ме, Мајко! Не дај да будем такав! Па, ја највише желим да идем у Русију. Помози! Хтео бих да идем, да видим, да помогнем. О, какав сам?! Погреших! Помагај!“.

Ко зна колико се он тако молио, плакао и ридао. Бог зна. Кад је изашао из храма, чекао га је испред - игуман:

- Чедо моје, јеси ли се, можда, предомислио? - питао је искреног монаха. Није га наговарао. А могао је по старешинству можда и да му нареди. Кад би се тако старало о људима :).

Дакле, Бог од нас тражи наше искрено и чисто срце. Тек кад смо овако искрени, искрени као дете, видимо шта значи прави Отац, Отац који све разуме, Отац који воли, Отац који штити, Отац који нас зна, Отац који нас никад неће напустити. Али, ако нам је срце испуњено другим стварима, па где је ту место за Бога? А Бог је у свакоме, само је питање колико смо га сабили и коме смо уступили Његово место. Заиста не морамо никог ни на шта наговарати. Молитвом се буди Добро у другима. Никако придицом. Децу нећемо васпитати грдњом, само примером. „Дете у утроби мајке све чује. Говорите му о Богу, тако ћете га васпитати“, говорио је старац Гаврило Грузијски, говорити му, али само док се не роди. Кад се роди - покажите му шта то значи! Ово морамо стално понављати, како бисмо схватили да су сви проблеми у нама, као што су и сви одговори у нама. Само смо испрљали сопствену апаратуру за препознавање шта је шта, и то толико да смо почели да бркамо добро и зло.

Ова хиландарска прича је одличан пример како треба преиспитивати своје емоције и мишљења. Зашто сам љут? Зашто сам тужан? Зашто сам

безвољан? Чему се радујем? Шта ме паралише? Зашто сам поступио тако? То је оно преслишавање пред спавање о коме смо говорили. То је део вечерњих молитви. Дивна искреност сама са собом! Само нам се чини да нема ко да нас чује :). Не брините - има, има, како нема...? Па, ми никад нисмо сами.

***

Ово је само делић рукописа књиге „Упутство за живот“.

Свако умножавање и објављивање делова текста **без сагласности аутора**, представља кривично дело (Кривични законик, чл. 198-200). И као такво, биће наплаћено и овоземаљски и оноземаљски :). Од новца који ће се овде на земљи наплатити, штампаће се и делити књиге онима који не могу да купе. Па, ако већ неко хоће да даје паре, нека да одмах за то, а не још да плаћа и судске трошкове, јер коме то иде...? Која је корист од крађе? А да ће се аутор борити за заштиту од лоповлука – ригорозно, у то не треба имати ни најмању сумњу! Јер и то је борба за часну Србију.